

Slovenski čebelar

12

Letnik LXXXXI-Leto 1989

LETO 1873 – PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

Slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

Št. 12

1. december

letnik 91

VSEBINA

Janez Mihelič: Čebelarški dnevi »Sarajevo 89«	345
Karel Majcen: Čebelarjeva dela v decembru	349
Edi Senegačnik: O letošnji medeni beri	350
Franc Šivic: Mana z neba	353

VZREJA MATIC

Janez Gregori: Vzreji matic in zdravstvenemu varstvu čebel na rob	354
Aleš Gregorc: Nosemavost čebel v vzrejevališčih čebeljih matic poleti 1989	356
Janez Pokljukar: Pet let dela službe za čebelarstvo pri Kmetijskem inštitutu Slovenije	359

BOLEZNI ČEBEL

Franc Kolenc: Ravnanje ob pojavu hude gnilobe čebelje zalege	363
Anton Rozman: Zadnje srečanje z dr. Jožetom Brečkom	365
Martin Mencej: Vodstvo švicarskih čebelarjev na študijskem obisku v Sloveniji	365

IZ TUJIH ČASOPISOV

Scott Gamazine: Čebelarjenje v Južni Koreji	366
---	-----

PIONIRJI NAPREDNEGA ČEBELARSTVA

Mišo Serajnik: Bohinjski muharji	370
--	-----

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Članarina ZČDS za leto 1990	372
Seznam predavateljev čebelarstva	373
D. Kresal: Ob ustanavljanju sekcije za čebelarstvo	374
OSMRNICE	375

CONTENTS

J. Mihelič: Conference of modern beekeeping Sarajevo 89	345
K. Majcen: Beekeepers occupations in December	349
E. Senegačnik: Honey production in this year	350
F. Šivic: Honeydew from the sky	353

QUEENS PRODUCTION

J. Gregori: Production of queens and extirpating Bee diseases	354
A. Gregorc: Nosema disease in a queen mating yards in summer 89	356
J. Pokljukar: Report of five years work in selection of bees in Agricultural Institute of Slovenia	359

BEE DISEASES

F. Kolenc: What do the beekeepers from Celje when occurs American foulbrood	363
A. Rozman: The last meeting with dr. Jože Brečko	365

NEWS FROM BEEKEEPING WORLD

S. Gamazine: Beekeeping in South Korea	366
--	-----

PIONERS OF ADVANCED BEEKEEPING

M. Sarajnik: Bohinjs beekeepers	370
---------------------------------------	-----

FROM THE SOCIETY LIFE

December the month of general meeting	372
ZČDS subscription height in 1990	372
D. Kresal: Organized a new beekeepers organization	374
OBITUARIES	

Front page: Honey drinks of beekeeper Marjan Jug

Slika na naslovni strani: Marjan Jug iz Ložnice pri Anhovem je zagnan čebelar. Izdeluje tudi odlično medeno žganje, za katerega je prejel na vinskem sejmu v Ljubljani srebrno medaljo.

Starosta ljubljanskih čebelarjev in dolgoletnik urednik »Čebelarja« Martin Mencej

»ČEBELARSKI DNEVI« SARAJEVO 89

JANEZ MIHELIC

Zveza čebelarjev Bosne in Hercegovine je že šesto leto zapored od 12. do 15. oktobra 1989 organizirala v Sarajevu veliko čebelarsko prireditve »DNEVI ČEBELARSTVA – SARAJEVO 89«. Prireditve je bila v Mladinskem centru Skenderije v središču Sarajeva. Osrednji dogodek prireditve je bila čebelarska razstava ali bolje rečeno čebelarski sejem, ki je bil posvečen predvsem prodaji čebeljih pridelkov prebivalcem Sarajeva in okolice. Zanimivo je bilo,

da se je sejma udeležilo zelo veliko število večjih čebelarjev, ki so prodajali vse vrste čebeljih pridelkov, predvsem najrazličnejše vrste sortnega medu, tudi takšne, ki ga pri nas redko vidimo na prodajnih policah ali pa ga v Sloveniji ne moremo pridelati, ker nimamo ustreznih pasišč. Čebelarji so ponujali tudi medeno satje, cvetni prah, propolis, vosek in različne mešanice čebeljih pridelkov. Očitno je njihovo prizadevanje, da bi bili kozarci z medom čim lepši in

Dvorana mladih je bila premajhna za vse znanjaželne čebelarje.

Ponudba medu je bila zelo velika

opremljeni s različnimi etiketami, kar vse pripomore k boljši prodaji. Ponujali so tudi med, pakiran v vrečkah iz nekoliko močnejše PVC folije, kar je nedvomno novost na našem tržišču, medeni sati pa so bili zaviti s posebno prozorno folijo z napisom Pčelarski savez Bosne in Hercegovine. Bil sem presenečen nad izredno poslovnostjo čebelarjev, ki se trudijo pridobiti kupce na najrazličnejše načine. Prirejali so degustacije medu in s pomočjo ankete, ki so jo izpolnili obiskovalci, izvedli tekmovanje za najboljši med. Na sejmu je sodelovalo okoli osemdeset čebelarjev posameznikov, ki so prodajali čebelje pridelke, poleg njih pa tudi nekaj podjetij, ki so razstavljala novosti s področja čebelarske tehnologije in op-

reme. Sejma so se udeležili tudi čebelarji iz drugih republik, predvsem iz Hrvaške, Vojvodine in Srbije. Med njimi je nekaj takšnih, ki ne zamudijo nobenega čebelarskega sejma v Jugoslaviji. Tako si pridobijo nove stalne kupce, obenem pa prodajo tudi večji del pridelkov po primernih cenah, kar je v tem času, ko stroški čebelarjenja skokovito naraščajo, predvsem pri čebelarjih prevažalcih, še kako pomembno. Prodajo medu so čebelarji izkoristili tudi za predstavitev svojih čebelarstev z barvnimi fotografijami in celo z videokasetami, ki so si jih obiskovalci lahko ogledali na TV zaslonih pri posameznih razstavljalcih. Zveza čebelarjev Bosne in Hercegovine pa je pripravila tudi malo razstavo z naslovom

Čebelarji so prodajali med tudi v plastičnih in cenjenih PVC vrečkah.

Električni topilnik voska. Segreta plošča, težka 25 kg, pritiska na sat pod njo in topi vosek.

Med v satju je bil zavrt v prozorno folijo in opremljen z nalepko in napisom Zveza čebelarjev BiH.

»Pomen izobraževanja v čebelarstvu«. Zbirali so tudi prijave za zimsko čebelarsko šolo, ki jo organizirajo vsako leto in katere se udeleži več kot sto čebelarjev začetnikov.

Precej bolj skromna kakor pretekla leta pa je bila letos razstava čebelarske opreme. Verjetno so temu vzrok visoki stroški za sodelovanje, predvsem stroški za prevoz eksponatov, in pa manjša prodaja, ki je posledica zmanjšane kupne moči čebelarjev. Od novosti, ki so vzbudile med čebelarji največ pozornosti, moram omeniti panje iz aluminija, ki jih je razstavil Aluminij-ski kombinat iz Titograda, izdelovati pa so jih pričeli po francoski licenci. Zaenkrat izdelujejo le LR in DB panje z dvema nakladama, podnico, pitalnikom in pokrovom. Panji so izolirani s stiropornimi ploščami debeline 2 cm. Cena teh panjev ni bistveno višja od lesenih panjev, saj je bila sredi oktobra cena DB panja nekaj nad 3 milijone din. Po trditvah proizvajalca pa so prednosti aluminijastih panjev v naslednjem: LR panj z dvema nakladama tehta le 12 kg, je močan in ga lahko prevažamo, ni ga potrebno barvati, vanj ne prodira zunanja vlaga, zaradi dobre ventilacije v panju ni kondenzacije, panj je dobro toplotno izoliran, pozimi je topel, poleti pa hlade, saj odbije 80 odstotkov sončnih žarkov, z lahkoto se čisti in razkužuje, če se poškoduje del panja, ga z lahkoto zamenjamo, ker je panj sestavljen, ob nakupu ga enostavno prepeljemo domov, ker je sestavljen, doma pa ga v nekaj minutah sestavimo. Če trditve proizvajalca držijo, lahko pričakujemo, da se bodo čebelarji odločali tudi za nakup teh panjev, seveda v začetku bolj

za preizkus. Po zagotovilih Aluminij-skega kombinata ne bi bilo težko iz aluminija izdelati tudi AŽ panja, če bi se zanj zanimali slovenski čebelarji. Precej izkušenj z aluminijastimi panji imajo Francozi, kjer je ta panj pred približno desetimi leti tudi nastal in se ponekod udomačil. Zelo primeren je za vroče kraje, kjer previsoke poletne temperature že ovirajo čebele pri razvoju.

Na razstavi smo lahko videli tudi električne preše za topljenje voščin. Izdeluje jih Elektroterma iz Breze, sestavljene pa so iz dveh plošč, od katerih je zgornja težka

Na razstavi so bili prikazani tudi aluminijasti panji, ki jih izdelujejo v Titogradu.

Na razstavi so čebelarjem pomagale pri prodaji medu tudi njihove boljše polovice.

25 kg in pritiska na sat, ki ga vložimo med segreti plošči. Vosek odteka po posebnem žlebu. Proizvajalec zatrjuje, da je izkoristek zelo dober, delo pa hitro. Vprašljiva je le poraba električne energije, ki je pri nas zelo draga. Razstavljali so tudi spiralne topilce za med, AŽ panje, smukalnike cvetnega prahu in različne izboljšave LR panjev.

Osrednji izobraževalni del prireditve pa je bil v soboto, 14. oktobra, v veliki dvorani Skenderije. Dvorana, ki ima šeststo sedežev, je bila premajhna, da bi sprejela vse čebelarje, ki so želeli poslušati predavanja znanih strokovnjakov in praktikov s področja čebelarstva, čeprav je bila vstopnina za razstavo in posvetovanje precej visoka. Čebelarji se torej zavedajo, da za uspešno čebelarjenje potrebujejo več znanja. Posvetovanje je pričel predsednik predsedstva Zveze čebelarjev BiH Ivica Novković. Poudaril je, da prireditve »Čebelarški dnevi v Sarajevu« pozitivno vpliva na razvoj čebelarstva v BiH, saj so na dosedanjih strokovnih posvetovanjih čebelarjev lahko slišali mnoga kakovostna predavanja, ki so vplivala tako na višjo raven znanja kot na hitrejši razvoj čebelarstva. Najboljšim čebelarjem so podelili tudi priznanja. Prvi predavatelj je bil dr. Luka Kolarević iz Novega Sada s predavanjem Spomladanska dela v čebelnjaku. Drugi predavatelj je bil direktor čebelarske šole v Gödeleju na Madžarskem, ki je spregovoril o izkušnjah madžarskih čebelarjev pri zatiranju varooze in poapnele zalege. Zadnje predavanje je imela mag. Grbičeva iz splitskega Dalmeda, ki je čebelarje seznanila z najnove-

Dr. Luka Kolarević iz Novega Sada je bil eden od predavateljev na posvetovanju čebelarjev.

šimi raziskavami na področju zdravljenja čebeljih bolezni, predvsem s pripravo sredstva proti varoozi, ki bo delovalo na kontaktni način.

Lahko ocenim, da je bila prireditev tako po poslovni kakor tudi po izobraževalni strani zelo uspešna, še posebno pa sem bil presenečen nad izredno velikim zanimanjem, ki so ga za prireditev pokazali čebelarji. Z velikim veseljem so sprejemali vse novosti, pokazalo pa se je tudi, da so pripravljeni iz lastnega žepa prispevati za izobraževanje, saj se očitno zavedajo, da brez finančnih sredstev tudi izobraževanje ne more biti kakovostno. Posledica tega spoznanja je bilo množično vpisovanje denarnih prispevkov za čebelarški inštitut v Kumrovcu.

ČEBELARJEVA DELA V DECEMBRU

KAREL MAJCEN

Mesec december je mesec zaključkov. Tudi jaz zaključujem svoje pisanje o mesečnih navodilih in odstopam prostor novemu piscu. Zato želim v zadnjem članku opisati nekaj drobnih stvari, ki koristijo tako začetniku kot staremu čebelarju.

Pri delu s čebelami ne uporabljam nobenih rokavic. Zavijam rokave, v dlan kanem tri kapljice olja iz nageljnovih žbic in si namažem razgaljene roke. Čebele to olje zelo pomirja in redko me katera piči. Olje sicer dobimo v lekarni. Porabimo ga okoli 15 ml na leto, to pa je zelo poceni.

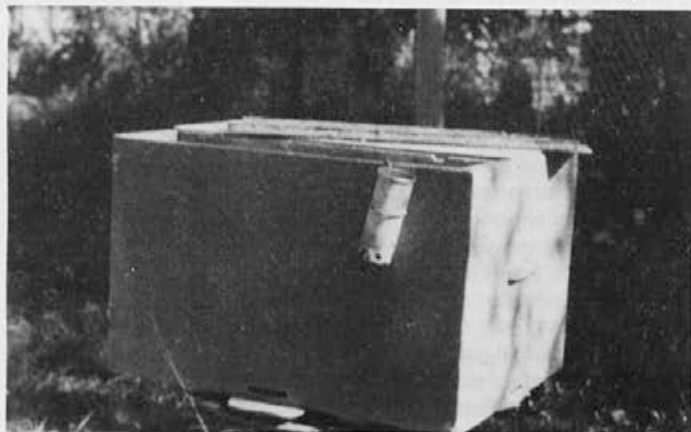
Pri delu s čebelami uporabljam preprost kadilnik. Že iz slike št. 1 je razvidno, da uporabljam za to najmanjši razpršilec. Razpršilec popolnoma izpraznim, da ni pod pritiskom, in odstranim zgornji plastični del. Zoženi del odrežem, tako da dobim enakomeren tulec z dnom, visokim 12 do 14 cm. Tik nad dnom navrtamo okrog po obodu eno vrsto luknjic, premera 6–7 mm. Iz poljeklene žice, debeline 2 mm, naredimo objemko s kljukico, tako da lahko kadilnik tudi obesimo na obod nakladnih ali AŽ panjev, kjer lahko tudi stoj.

Kako deluje? Za dimljenje uporabim bukovno gobo, ki jo lahko spustim v kadilnik, ali pa valovito lepenko, ki jo narežem na 12 cm dolge in 2 do 3 cm široke trakove. Na enem koncu jih malo razcefram, da se lažje vžgejo. Pri tlenju nastane zaradi različne temperature valovanja zraka, ki pospešuje tlenje. Skozi luknjice prihaja sveži zrak, zgoraj pa izhaja dim. Tak kadilnik ne

stane praktično nič in vsak si ga lahko naredi sam.

Past za sršene in ose sicer ni moja zamesel, razvidna pa je iz slike št. 2. Reči moram, da se je meni odlično obnesla. Na mojem plemenišču so letos povzročali veliko škodo sršeni. Vsak plemenilnik je imel več sršenov, ki so silili skozi žrelce v notranjost. Če sem plemenilnik odprl, sem skoraj vedno na dnu našel po enega ali dva mrtva sršena. Prepričan sem, da so mi uničili veliko matic. Ko pa sem v časopisu prebral o tej pasti, sem jo takoj naredil. V steklenico sem nalil 1/4 litra soka in 1/4 litra vode. Čebele na to ne gredo, osam in sršenom pa zelo prija. Zelo dobro je tudi pivo. V kratkem času sem vse polovil. Moje stojišče ne bo več brez te pasti, priporočam pa jo tudi drugim čebelarjem.

Z dovoljenjem mojega prijatelja čebelarja bom opisal izganjanje čebel iz drevesnih dupel in preseljevanje v panje. Postopek je zanimiv zaradi enostavnosti in hitrosti, čeprav ga ne uporabljamo velikokrat. Torej, če najdemo čebele v drevesnem duplu ali kje drugje, pritrdimo nad žrelno luknjo panj ali ogrebalnik, v katerega smo vstavili sat odkrite zalege. Nato vzamemo poljekleno ali podobno žico, debelo 2 mm, dolgo pa toliko, da bomo prišli skozi celo čebelje gnezdo in nam je bo še nekaj ostalo zunaj. Na koncu te žice trdno privežemo košček penaste gume – iprem in nanj kanemo par kapljic banceldehida, tako da lepo diši. Zatem žico z gobo počasi

Preprost kadilnik, ki ga obesimo na rob plemenilčka ali na okence AŽ panja.

Past za ose in sršene je zelo učinkovita.

potiskamo skozi čebelje gnezdo, dokler gre in jo tam pustimo. Čez nekaj trenutkov se začne preseljevanje čebel. Čebele tečejo kot reka v zgoraj nastavljeni panj z zalego in v nekaj minutah so vse zbrane v panju. Postopek je v praksi preizkušen in se

je odlično obnesel. Mogoče bo še komu koristil. Na enak način lahko preselimo tudi čebele iz koša v panj s premičnim sajtem.

Ker je mesec december mesec obdarovanja, spomnimo se, čebelarji, svojih dragih življenjskih sopotnic, ki nam pri naših čebelarskih prizadevanjih zvesto stojijo ob strani in so nam vsak trenutek pripravljene nuditi svojo nesebično pomoč in razumeti naše želje. Prav tako Ti – čebelarjeva žena, polagam na srce: spoštuj moževo čebelarjenje, ker ima ta dejavnost globoko moralno ozadje! Ne poznam čebelarja, ki bi bil pokvarjenec, pijanec, kvartopirec ali podobno. Večina čebelarjev živi v srečnih zakonih oz. družinskih skupnostih.

Naj zaključim. Oproščam se vsem, ki jim moje pisanje ni ugajalo. Zahvaljujem pa se prav tako vsem, ki so moje nasvete prebrali in jih mogoče tudi upoštevali. Tako enim kot drugim pa želim v letu 1990 obilo zdravja in čim manj življenjskih težav, seveda pa tudi obilno čebelarsko letino.

SREČNO!

O LETOŠNJI MEDENI BERI

prof. EDI SENEGACNIK

Naše čebelarsko leto se je kar hitro zakukalo in spet smo ob koncu čebelarske sezone, ko navadno naredimo obračun svoje čebelarske dejavnosti v preteklem letu. Letošnja medena bera ni bila tako obilna, da bi lahko o njej glasno govorili ali jo celo hvalili. Kar takoj povejmo, da je bila srednje dobra, za marsikoga pa tudi slaba.

Nekateri čebelarji, ki jim je varoa uničila čebele ali pa oslabila čebelje družine, sploh niso točili. Čebelarji prevažalci so imeli malo več sreče zlasti jeseni, ko je v Liki dobro zamedil žepek.

Letošnja pomlad je bila precej hladna in deževna, zato so se čebelje družine razvijale počasi. Prvomajski prazniki so minili v

Janko Pislak je prepeljal svoje čebele tudi na pašo ogrščice v okolico Pragerškega.

dežju in hladnem vremenu, kar je seveda vplivalo na razvoj čebeljih družin. Poleg tega so bile družine večinoma oslabiljene, saj jih je kar precej izdelala varoa. Slovensko čebelarstvo je do pomladi izgubilo kar 30 odstotkov vseh čebel. Srečni so bili tisti čebelarji, ki so lahko ohranili svoje živali in imeli spomladi bolj ali manj močne panje. Povejmo pa še to, da so uspeli vsi tisti čebelarji, ki so jeseni še pravočasno dobili odlično zdravilo fluvalinat in so v panje vložili z njim prepojene letvice ali paličice.

Čebele so na cvetočem sadnem drevju le nekaj nabrale, seveda vse le za svoj razvoj. K temu so pripomogli tudi travniki, kjer je predvsem cvetoči regrat prispeval k dobri paši. Ponekod so čebele kar pobelile satje in tako omogočile prvo točenje.

Paša na repici je prav tako minila večinoma v dežju in hladnem vremenu. Ker pa ni tako občutljiva, so ponekod čebele le napolnile medišča, drugod pa se odlično razvile in dobile dobro podlago z akacijevjo pašo. Naša najbolj izdatna paša na akaciji pa je zaradi pozebe in neugodnega vremena skoraj povsod odpovedala. Na Primorskem se je tej nevšečnosti pridružila še burja, ki je uničevala izletne čebele. Nekateri čebelarji so si poiskali še drugo in tretjo akacijo v višjih legah, kjer le-ta cveti pozneje. Toda tudi tu ni bilo posebnega uspeha, tako da je bilo točenje skromno, lahko bi celo rekli, da so dobili med za »pokušino« ali pa za »vzorec«. Nič bolje niso opravili naši prevažalci na znanih izdatnih akacijevih pasiščih v Podravini. Tudi drugod po Hrvaškem z akacijo ni bilo dosti bolje. Skoraj se je res uresničil tisti znani srbski čebelarski pregovor, ki pravi: Kadar akacija ne med, takrat v Jugoslaviji medu ni.

K sreči je potem v Sloveniji zamedila smreka, ponekod bolj izdatno, drugod manj. Obetala je mnogo in nekateri so prav lepo točili. Močno pa jo je motil dež. Ko je nastopilo ugodno in lepo vreme, se je začel med v satju trditi. Čebelarji niso vedeli, kaj naj bi s takim medom. Nekateri so točili vsak tretji dan, da bi dobili vsaj nekaj kakovostnega medu. Spet drugi so satje namakali in potem medeno tekočino spet pokladali, marsikdo pa ga je namenil za žganje ali pa ga shranil za hude čase.

Hoja je letos zamedila le v nekaterih krajih, najbolj na vrhniško-logaškem področju, na Hrušici in v Trnovskem gozdu ter po-

Cvetnega prahu pa so čebelarji, ki smukjo, pridelali letos veliko.

nekdaj na Pohorju. Kdor je pripeljal čebele še pred kostanjevo pašo, je lahko točil celo dvakrat, ponekod pa so točili še večkrat. Jelovi gozdovi v Gorskem Kotaru, na Mali Kapeli in okrog Plitvic ter v Liki so letos popolnoma odpovedali. Domači čebelarji pa so izdatno točili prvovrstni cvetlični med. Zamedili so namreč travniki in gozdna podrast. V omenjenih krajih je hoja medila tja do srede avgusta, in če ne bi bilo toliko padavin, bi se paša potegnila tja v jesenske dni.

Kostanjeva paša ni bila kaj prida. Še najboljše je bila na kresniško-litijskem področju, drugod pa so čebele nabrale vsaj dovolj cvetnega prahu za prihajajočo brezpašno dobo. Tudi na kostanjevih pasiščih na Štajerskem in drugod po Sloveniji kostanj ni medil.

Naše nekdanje tradicionalne ajdove paše na žalost ni več. Mogoče so tu in tam zasejali nekaj njiv, tako da so domače čebele paberkovale na njih in dobile kake kapljice medicine in cvetnega prahu za svoj razvoj, o kakem ajdovem medu pa ni bilo sledu. Kdor je nekoč vozil na to pašo, ve, kako so se čebelje družine na njej razvile, nabrale za svojo zimsko zalogo in še za čebelarja. Res, prava škoda za naše čebelarstvo! Na Krškem polju, ki je bilo še pred vojno in nekaj let po njej eno najbolj znanih ajdovih

Roje pa so pobirali čebelarji letos tudi z mladimi pomočniki, toliko jih je bilo.

pasišč, smo letos lahko opazili le nekaj nji-
vic zasejane ajde.

S Tolminskega so nam sporočili, da so
čebelarji tam dobro opravili na lipovi paši v
tamkajšnjih hribih.

Čebelarji prevažalci so nekdanja ajdova
pasišča že pred leti nadomestili s pašo v
Liki, in sicer na jesenski resi, materini du-
šici in predvsem na žepku. Letos poleti je
bila Lika tako lepo zelena kot v bujni po-
mladi in je zares mnogo obetala. Naša pri-
čakovanja so se uresničila in žepek je za-
medil skoraj tako kot pred leti. Naša po-
speševalna služba, ki je letos delovala
vzorno in jo moramo zato pohvaliti, je
sproti obveščala slovenske čebelarje o
paši oziroma o donosih na različnih pasi-
ščih v Liki. V okolici Gračca, Golubiča, Ma-
lovana, Klapavice, Udbine in še drugod je
bilo na desetine prevoznih čebeljakov,
donosi pa so bili okrog tri kilograme dnev-
no, ponekod pa še več. Dokler je bilo vre-
me lepo, so čebele pridno brale in do kraja
napolnile panje. Ko pa se je vreme spre-
menilo, je paša sicer pojenjala, vendar so
čebele nabrale že zimnico. Žepek je letos
zares medil tako kot v rekordnih letih
1951 in 1964. Sporočili so nam, da so bili
v nekaterih krajih donosi tudi od 50 do
70 kg na panj. Tako je bilo baje na Gla-
močkem polju in še drugje. Na nekaterih
mestih je bilo tudi po 50 ali 80 prevoznih
čebeljakov skupaj in hrvatski čebelarji so

takim stojiščem hudomušno rekli »avto-
busni kolodvor«. Kdor je ostal na jesenski
resi, tudi ni bil razočaran. Čebele so tudi tu
dobro brale in dobile lepo zimnico. Na tej
paši se namreč čebelje družine zelo lepo
razvijejo in matice zalegajo tja do konca
septembra.

Letos je bilo rojevo leto. Čebelarji, ki so
bili lani ob vse svoje čebele, so lahko prišli
do rojev in tako nadomestili izgube. Sicer
pa bodimo veseli, da smo imeli letos lepe
in živalne družine, zahvaljujoč zdraviloma
mavrik in klartan, ki vsebujeta fluvalinat.
Tudi letos se je to zdravilo odlično obneslo.
Kdor ga je uporabljal po navodilih, ta ima
zdaj ob zazimljenju lepe in živalne čebelje
družine, da jih je veselje pogledati. Čebe-
larji prav nič ne dvomijo o učinkovitosti
tega zdravila in tudi ne o njegovi uporab-
nosti. Menijo, da prekaša vsa dosedanja
bolj ali manj učinkovita in mnogo dražja
zdravila. Pričakujejo pa tudi, in to upraviče-
no, da bodo naše veterinarske službe prej
ali slej na pristojnem mestu uspele pridobi-
ti dovoljenje za uporabo tega zdravila.

Ob koncu smo. Naši čebelarji kljub ne
preveč dobri letini niso brez medu. Svojim
odjemalcem bodo lahko postregli z dobrim
in žlahtnim pridelkom, saj bo na voljo pri-
sten slovenski cvetlični med, hojavec bla-
gega okusa in tudi grenkobni kostanjevec.
Pri prevažalcih pa bodo lahko dobili še aro-
matični žepkovec s skalnatih liških bregov.

MANA Z NEBA

FRANC ŠIVIC

Po svetopisemskem izročilu je poslal Bog Izraelcem, ki so pobegnili iz egiptovske sužnosti in se zatekli v puščavo, obilo nebeške mane, s katero so se prehranjevali več let. Podoben čudež pa se je zgodil pred nekaj leti tudi v rodovitni Furlanski nižini in prijetno presenetil tamkajšne čebelarje. Njihove čebele so julija in avgusta, ko vlada sicer brezpašna doba, nanesle v medišča po trideset in tudi več kilogramov okusnega medu temne barve, ki je bil ne navadno podoben hojčevcu. To medenje se zdaj pojavlja vsako leto in na vedno večji površini. Povzroča ga majhen škrlat z latinskimi imenom *Metcalfa pruinosus*, priletel pa je dobesedno z neba ali bolj natančno – skrit v letalu iz Severne Amerike. Prvič so ga namreč opazili leta 1979 v bližini ameriške letalske baze pri Trevizu.

Po podatkih iz ameriške literature je metcalfa razširjena na pretežnem območju ZDA, vendar pa se pojavlja bolj množično kot rastlinski škodljivec zlasti v južnejših državah, npr. v Texasu in na Floridi. Toda isti viri zatrjujejo, da škode niso velike, ker ga pri razvoju ovirajo naravni sovražniki iz vrste kožokrilcev (*Hymenoptera*). Glede prahrane ni izbirčen, saj so ga našli na tridesetih različnih rastlinskih vrstah, kjer sesa drevesni sok in ga predelanega v sladko mano štrca iz svojega zadka.

V Italiji je nepoklicani gost našel podobno podnebje kakor v svoji stari domovini, vendar s to prednostjo, da za njim niso pripotovali njegovi naravni sovražniki. Italijanski biologi se zato bojijo, da se bo v Furlanski nižini prekomerno razmnožil in povzročil škodo na kulturnih rastlinah. Doslej sicer niso opazili zastojev v rasti napadenih rastlin, vendar njegov razvoj budno spremljajo. Zanimiva je tudi ugotovitev, da so ga v Italiji našli na skoraj petdesetih rastlinskih vrstah od dreves, grmov do zelišč. Sam sem ga pred petimi leti odkril blizu Treviza na gledičiji. Ker na vejah nisem našel čebel, čeprav so bili listi dobesedno politi s sladko mano, sem sklepal dvoje: ali mana ni privlačna za čebele ali pa v bližini ni naseljenih panjev. Opazil pa sem še nekaj. Živalice so kljub izredno hudi vročini konec julija intenzivno izločale kapljice. Znano je, da jelka preneha mediti, če so

temperature več dni zaporedoma prek 30 stopinj Celzija.

Italijanski čebelarji to novo pašo pridno izkoriščajo, saj bi morali sicer čebele hraniti s sladkorjem. Čeprav se mana pojavlja na različnih rastlinah, npr. topolu, robiniji, brezi, leski, malinah, vinski trti, koprivi itd., vozijo svoje panje v bližino prostranih polj s sojo. Videti je, da je mana na tej kulturi za čebele najbolj zanimiva, vendar ne vem, ali zaradi svojega sestava ali pa zato, ker je soja posejana na velikanskih površinah in predstavlja skoraj neizčrpen vir. Najvišje donose beležijo čebelarji v bližini furlanskega mesteca Codroipo.

Samčki in samice metcalfe so dolgi okoli 8 mm, imajo trapezoidna krila in so sivo-rjave barve. Po parjenju v septembru začnejo samičke na olesenele veje in stebila odlagati jajčeca, ki prezimijo. Šele v začetku julija naslednjega leta se iz njih začnejo valiti mladi škrlati, ki sesajo na spodnji strani listov ali pa na nežnih vejah. V tem stadiju so svetlo zelene, skoraj bele barve in obilno zaščitene z belim puhom, kakor bi bili potreseni z moko. Ta puh ostane na vejah še dolgo potem, ko škrlati že odrastejo. Njihov telesni razvoj je končan v začetku avgusta in tedaj je medenje na višku.

Naše bralce bo seveda zanimalo, če se bo metcalfa pojavila tudi v Sloveniji.

Prepričan sem, da se bo kmalu naselila v Vipavski dolini, ki ima podobno podnebje kakor Furlanija. Žal soje na Primorskem ne gojimo v večjem obsegu, imamo pa dovolj drugih rastlin, zlasti robinije. Upajmo samo, da bo mana na robiniji privlačna za čebele. Seveda pa je vprašanje, ali se bo metcalfa uspela prilagoditi precej ostrejši klimi osrednje Slovenije, kjer bi jo čebelarji prav tako sprejeli z odprtimi rokami. V krajih, kjer ni večjih plantaž sadnega drevja ali vinogradov, bi bila kot rastlinski zajedavec skoraj neškodljiva, z rednim izločanjem velikih količin mane pa bi lahko omogočila pravi razcvet čebelarstva. Mislim, da bi se je naši čebelarji še bolj razveselili, kakor so se je pred leti italijanski, ki nimajo domačega tržišča za temne medove in jih morajo zato izvažati.

Ker je ta škrlat polifag, ker torej parazitira na velikem številu rastlinskih vrst, ga je

zelo težko zatirati s kemičnimi pripravki, kakor ostale škodljivce. Če ga npr. danes uničimo z insekticidom na vinski trti, bo že jutri priletel z gozdnega drevja, grmovja ali podrasti (zelo dobro se razvija na koprivi) in se ponovno naselil v vinogradu. Tako škropljenje bi lahko uničilo tudi pašne čebele, ki bi iskale mano na vinski trti. Zato so si italijanski biologi edini, da pride v po-

štev samo biološka borba, da torej iz Amerike uvozijo njegove naravne sovražnike, ki ga bodo kolikor toliko omejevali v razvoju.

Pojav tega nenavadnega škržata zasluži vso našo pozornost. Osebnost sem v stalnem stiku z italijanskimi čebelarji in budno spremljam vsa dogajanja v zvezi z njegovim širjenjem. Prepričan sem, da bomo o njem v našem glasilu še pisali.

VZREJI MATIC IN ZDRAVSTVENEMU VARSTVU ČEBEL NA ROB

prof. biol. JANEZ GREGORI

Čebelarstvo leto smo zaključili in že krepko zakorakali v novo. Zato moramo narediti obračun: po medeni beri lahko rečem, da pri nas v tem desetletju še ni bilo tako slabega leta. Svoje je opravila že toča v juniju. Čebelarji pa nismo odvisni samo od medenega pridelka, ampak svojo dejavnost popestrimo tudi na druge načine. Nekateri smo se odločili za vzrejo matic. In prav ob vzreji matic sem letos doživel toliko neprijetnosti in jeze, da želim o tem seznaniti širši krog čebelarjev. Da pa ne bo ostalo samo pri jadikovanju, dodajam svojemu razmišljanju tudi nekatere predloge. V njih vidim možnosti, da naredimo korak naprej k večjemu redu v čebelarstvu.

Slovenci v čebelarstvu spet oživljamo stare tradicije, oživljamo čase, ko smo na področju vzreje matic v svetu nekaj pomenili. In če skušamo pojasniti, s čim smo si v veliki meri zapravili ugled, smo verjetno blizu resnici, če odgovor strnemo v eno besedo: nesolidnost. Zadnja leta se trudimo, da bi kolikor se da popravili zamujeno, veliko damo na selekcijsko delo, ki ga vodijo mladi, načrtov polni strokovnjaki. Prvi uspehi selekcije se že kažejo in o njih ponosno pripovedujemo našim severnim sosedom.

Če pogledamo, kakšno je stanje čebelarstva pri nas danes, vidimo, da mu družba namenja vse več pozornosti, bodri nas torej svetlikanje v daljavi. V programih razvoja je postalo čebelarstvo enakopravno drugim kmetijskim dejavnostim, dejansko

pa se v glavnem še vedno vsak sam otepa s svojimi težavami. Hvale vredno je, da družba povrne del stroškov, ki jih ima čebelar z nakupom matic pri registriranem vzrejevalcu. Res pa je, da vzrejevalec še vedno ostaja finančno prepuščen samemu sebi, posredno mu gre v prid le večja prodaja matic. Cene matic niso visoke, verjamem pa, da so marsikomu že težko dosegljive. Čutiti je, da matice že ostajajo neprodane, saj si le tako lahko razložimo početje nekaterih vzrejevalcev. Tako smo lahko v letošnji reviji Pčela, št. 6, prebrali oglas vzrejevalca matic iz Vojnika, da prodaja selekcionirane, oplojene in označene pridobitne matice kranjske pasme po 40.000 din, kar je bilo v tistem času približno cena 1 kg medu! Tako nizko pa vzrejevalci res ne bi smeli ceniti svojega dela.

Tudi sam sem se lotil vzreje matic in svojo dejavnost že pred tremi leti prijavil ustreznim ustanovam. Kmetijski inštitut Slovenije posveča vso pozornost pasemski čistosti mojih čebel, veterinarska služba pa bedi nad njihovim zdravjem. Za vzrejo matic sem se odločil iz več razlogov. Kot biologa me to delo močno privlači po strokovni plati, v Podkorenu, kjer živim, pa so tudi druge danosti, naklonjene tej dejavnosti: čebele so pasemsko čiste in pri čebelarjih zelo iskane. Kraj je pašno razmerna nezanimiv, bogate pelodne paše pa močno pospešujejo razvoj. Zato ni čudno, da so pri nas v preteklosti mnogi čebelarili

na roje in da je nekoč cvetela trgovina s čebelami. Spomnimo se samo Mihaela Ambrožiča iz Mojstrane. Tudi z boleznimi do sedaj ni bilo preglavic, saj primera hude gnilobe nihče ne pomni, znani so le primeri nase, predvsem v pomladih po bogatih letinah gozdnega medu, na katerem so čebele slabo prezimovale. Do letošnje pomladi je bil rezultat testiranja na varoo vedno negativen, jeseni pa sem se prvič srečal s tem zajedavcem tudi v svojem čebelnjaku.

Da smo se v našem koncu tako dolgo otepali varoo, ni golo naključje. Ko se je varoa začela širiti v Sloveniji, smo se čebelarji Čebelarke družine Kranjska Gora dogovorili, da v naše kraje nihče ne bo prinesel kakšne družine čebel iz drugih krajev. Vsakdo, ki je začel čebelariti na novo, si je priskrbel nove panje, čebele pa dobil od domačih čebelarjev. Pomembnosti naše odločitve se je zavedalo tudi Čebelarstvo društvo Radovljica-Jesenice in sprejelo odlok, da je naša dolina zaprta za vsako dovažanje čebel.

Letos pa so se v našem kraju vrstili čudni dogodki, ki so v celoti zavrli mojo vzrejevalsko dejavnost, v podrobnostih pa jih sploh ne morem dojeti in razumeti. Ker je čebelnjak, ki ga je postavil pokojni oče, do trajal, sem se odločil, da na istem mestu postavim novega. Da bi čebele obvaroval stika z drugimi čebelami, ki bi jih lahko okužile, sem panje odpeljal v dolino Tamar. Doma so ostali samo nakladni panji. Komisija za pasemsko čistost je čebele pregledala in sklenila, da mi izda dovoljenje za vzrejo takoj, ko bom prinesel potrdilo o zdravstvenem stanju čebel.

Sredi maja pa mi je moj čebelarji prijatelj povedal, da je sovaščan pripeljal dva panja čebel iz okolice Škofje Loke in jih postavil dobrih 500 metrov od mojega čebelnjaka. Takoj sem odšel k novemu lastniku čebel, mu pojasnil svojo vzrejevalsko dejavnost in kako smo čebelarji dogovorjeni glede vnosa tujih čebel v naš konec. Za začetek čebelarke poti sem mu ponudil v dar dva roja. Mojo ponudbo je zavrnil, trdno odločen, da brani svoje pravice. Zagotovil mi je, da je čebele pripeljal na podlagi dovoljenja, ki mu ga je izdal veterinarski zavod v Kranju.

1) Čebelarjenje se od ostalih kmetijskih dejavnosti v nečem bistveno razlikuje: z

neznanjem lahko čebelar ogrozi čebelarje v sosesčini in s tem povzroči gospodarsko škodo. V današnjih časih, ko čebelarstvo tarejo številne tegobe, mora biti čebelar stalno na tekočem z dogajanjem, predvsem na zdravstvenem področju. To pa zagotavlja samo povezanost v čebelarji organizaciji, ki svoje člane tekoče seznaja z novostmi v strokovnem časopisu. Pri nas je to Slovenski čebelar. Dragocena pa je tudi medsebojna izmenjava izkušenj. K ugovoru, da od starejših čebelarjev ne moremo zahtevati, da se včlanijo, predlagam, da takim čebelarjem družina določi skrbnika (lahko se imenuje tudi drugače – npr. pomočnik), ki bo imel pregled nad stanjem v čebelnjaku. Pomembno je, da je pregled nad zdravstvenim stanjem vseh čebeljih družin na področju posamezne čebelarke družine popoln. Čebelarji začetnik se mora včlaniti v čebelarstvo družino, kjer dobi vsa potrebna navodila in nasvete.

2) V priložniku Zdravstveno varstvo čebel na strani 53 piše: »Z zakonom je tudi predpisano, da mora imeti čebelar osnovno znanje o kužnih boleznih ter o predpisih s področja varstva čebel.« Zakon je torej jasn, kako izvedeti, koliko nekdo ve, pa je najlažje tako, da ga vprašamo. Če se ozremo okoli sebe, le redko kje srečamo toliko vedoželjnosti in pripravljenosti za izmenjavo mnenj in izkušenj, kot je to ravno pri čebelarjih. In prepričan sem, da bo vsak pravi čebelar z veseljem dovolil preverjanje znanja. Ponavljam: preverjanje znanja je potrebno zato, ker neznanje lahko povzroči gospodarsko škodo v širši okolici.

3) K predlogu ni kaj dosti dodati: razne bolezni vse bolj ogrožajo naše čebele, predvsem je to huda gniloba. Pri tem nastaja velika gospodarska škoda. Zato moramo zdravstvenemu varstvu čebel posvetiti še več skrbi, posebno še preventivi.

4) Plemenišča matic so neke vrste popkovina, tu nastaja življenje, ki se razrašča na vse strani, zato mu moramo posvetiti vso zdravstveno kot tudi selekcijsko skrb. Plemenišča so razmeroma maloštevilna, zato mislim, da za veterinarsko službo ne bo prevelik zalogaj, če bo poleg plemenišča imela pod stalnim nadzorom tudi čebelnjake v krogu okoli 3 km.

Ali so predlogi v skladu z obstoječo zakonodajo, ne vem. Če zakon kakorkoli premalo poudarja učinkovito zdravstveno

varstvo ali je nedorečen, ga je pač potrebno takoj spremeniti. Želim, da o mojih predlogih, ki naj bi jih po potrebi še dopolnili, pove svoje tudi skupščina ZČDS.

In ko razmišljam o letošnjih dogodkih, se mi porajajo tudi čisto človeška vprašanja. Če nekdo začne čebelariti tako, kot je to storil moj sovaščan, in si tako nakopije nejevoljo vseh čebelarjev v družini, si ne predstavljam, kako se bo vključil v čebelarstvo organizacijo. Če mu bo zakon dovoljeval samorastniško čebelarjenje, bo kot možni vir okužbe predstavljal neprestano grožnjo za ostale čebelarje. In mogoče nikoli ne bo izvedel, da obstaja tudi čebelarški kodeks!

O dogodku sem obvestil republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, dopis pa sem poslal v vednost tudi republiški in občinski veterinarski inšpekciji in novemu imetniku čebel v vasi. V dopisu sem navedel, da bo veterinarska služba opravila pregled mojih čebel takrat, ko bom že vedel, kakšno je zdravstveno stanje prinesenih dveh družin. Eno je gotovo: z njima je k nam prišla tudi varoa. Nihče mi ni odgovoril, pregleda čebel na hudo gnilobo ni bilo in tudi dovoljenja za vzrejo ne, zato tudi matic ne. Če pustim ob strani svojo izgubo v denarju (na leto sem vzrejal okoli 200 matic), sprašujem, kdo je odgovoren za škodo, ki je nastala z letošnjim izpadom vzreje? Veliko denarja je bilo vložnega v delo strokovnih služb, ki so opravljale preglede oziroma kontrole, klofuto je dobila tudi selekcijska služba. Neverjetno je ravnanje veterinarske službe, ki dovoli prepeljati tuje čebele v sam vzrejni center

(do danes, ko imam čebele že zazimljene, nimam zagotovila, da so bile čebele iz Škofje Loke morebiti pripeljane brez vednosti veterinarske službe)!

Ne poznam podrobnosti naše zakonodaje, ki ureja razmere v čebelarstvu, in mogoče v vsem, kar se mi je pripetilo, ni nič nezakonitega. Razmišljam kot čebelar, ki mu ni vseeno, kaj se dogaja s čebelami. Brskam po priročniku Zdravstveno varstvo čebel, ki sta ga leta 1987 izdali ZČDS in republiška veterinarska uprava. Na strani 81 zgoraj berem: »Da bi ohranili domače čebele pred križanji z drugimi pasmami ali nenadzorovanimi rodovi, ne sme biti okrog plemenilne postaje, če se matice oplojujejo s parjenjem, v polmeru 8 km, v zaprtih dolinah pa v polmeru 6 km, čebeljih družin drugih rodov...« Teorija torej tako.

Čebelarstvo je postalo enakopravno drugim kmetijskim dejavnostim. Če hočemo, da se bo stanje, ki ponekod že meji na katastrofo, izboljšalo, je treba nemudoma poseči po odločnih ukrepih. Predlagam naslednje:

- 1) čebele ima lahko samo oseba, ki je član čebelarstva organizacije;
 - 2) znanje čebelarja mora biti preverjeno – drugače povedano, opraviti mora izpit;
 - 3) poostri je potrebno zdravstveno kontrolo pri prevozu čebel;
 - 4) temeljit veterinarski pregled čebel naj velja tudi za čebelje družine v krogu okoli 3 km od plemenišča.
- Svoje predloge utemeljujem z naslednjim:

NOSEMAVOST ČEBEL V VZREJALIŠČIH ČEBELJIH MATIC POLETI 1989

dipl. vet. ALEŠ GREGORČ

UVOD

Nosemavost čebel je parazitarna bolezen odraslih čebel.

Razširjena je povsod po svetu. Bolezen povzroča pražival *Nosema apis* Zander. To je enocelični organizem, ki se razmnožuje in razvija v prebavilih čebele. Spora *N. apis* je le ena od oblik v razvojnem ciklusu parazita. Razmnoževanje *N. apis* v srednjem črevesu čebele je v primerjavi z razvojem

bakterije in virusov pri čebelah sorazmerno počasno. Zato so v čebelji družini redko akutno prizadete vitalne funkcije. Skrajšano življenje čebel, preleganje matic, slabši spomladanski razvoj, šibkost čebelje družine pred glavnim pašnim obdobjem, zato pa tudi slabši čebelji pridelek, so težko ugotovljive posledice obolenosti čebelje družine.

Pri vzreji matic je nosema huda nadloga.

Spora parazita *N. apis* se razmnožuje v prebavilih čebele. Spore vzbrstijo v epitel-nih celicah srednjega črevesa, prek razvoj-nih oblik pa spet nastajajo spore, ki se iz epitel-nih celic sprostijo in preidejo v lumen črevesja. Od tod pa z iztrebki prehajajo v zunanje okolje.

Pri naravni infekciji čebelja družina zara-di nosestavosti odmira počasi. Prek zime odmre večje število čebel kot v zdravih družinah, zato pogosteje propadejo manj številne družine. Dizenterija čebel ni vedno posledica infekcije s sporami *N. apis*, če-prav se pogosteje pojavlja pri nosestavih čebelah, ker prihaja do akumulacije večje količine tekočin v črevesju. Obstaja nega-tivna korelacija med količino čebeljih pri-delkov in stopnjo okužbe čebel s sporami *N. apis*.

Seveda tudi zimsko odmiranje čebeljih družin ni vedno pogojeno z varoozo in no-sestavostjo. Na odmiranje čebel pozimi in zgodaj spomladi vplivajo tudi druge bole-zni, kot so npr. virusne bolezni: mešičkasta zalega, virus črnih matičnikov, nitasti virus, čebelji virus Y.

Pojavljanje nosestavosti pa pogojuje tudi način čebelarjenja. Pogosto se pojavi v majhnih čebeljih družinah, ki v svoji sre-dini ne vzdržujejo optimalnih življenjskih pogojev za razvoj čebelje družine. Pri vzre-jevalcih matic pa obstajajo številni vplivi, ki pripomorejo k razvoju nosestavosti: panji se velikokrat odpirajo, oblikujejo se različ-no velike združbe čebel – od majhnih plemenilnikov do večjih združb čebel, ki so že sposobne vzdrževati optimalno notranje

okolje. V plemenilnikih je tudi več možno-sti, da se matica okuži s sporami *N. apis*. S prodajo okuženih matic pa se bolezen širi tudi v neokužene panje. Ob tem pa pri ma-ticah ugotavljamo slabo plodnost, prele-ganje, nepravilen razvoj čebelje družine...

LASTNO DELO

V letošnjem letu smo na Kmetijskem in-štitutu Slovenije v okviru raziskovalne na-loge ugotavljali nosestavost čebel delavk in matic pri slovenskih vzrejevalcih matic. Pregledali smo čebele delavke iz plemenil-nikov različnih velikosti in tipov ter njihove matice, ki so bile oplojene in so že zalega-le. Vzrejevalci matic uporabljajo različne plemenilnike: enosatni – Zandrov pleme-nilnik, plemenilniki z dvema in tremi mali-mi satiči. Največji plemenilnik, iz katerega smo vzeli čebele in matico, je imel tri sati-če velikosti tretjine sata za AŽ panj.

Vzorci čebel delavk in matic smo zbrali julija 1989.

Cilj raziskave

Želeli smo ugotoviti prisotnost nosesta-vosti čebel pri vzrejevalcih matic. Kasneje bomo ugotavljali še druge dejavnike, ki vplivajo na pojavljanje nosestavosti v če-belji družini.

Metoda dela in rezultati

Mikroskopsko smo pregledali vsebino črevesja čebel delavk in iztrebke matic. Matice so bile stare vsaj deset dni. Število spor v čebelah smo določali po modificira-ni metodi po Cantwellu.

Čistoča je pri vzreji velikega pomena.

1. Čebele delavke:

Iz 109 plemenilnikov smo pregledali 1829 čebel delavk, iz vsakega plemenilnika deset do dvajset čebel. Pri 553 ali 30,2 odstotka čebel smo ugotovili različne stopnje okužbe.

V dvajsetih najmanjših plemenilnikih (Zander) je bilo od 290 pregledanih čebel okuženih 20 (6,9 %). V devetinsedemdesetih večjih plemenilnikih je bilo od 1339 čebel okuženih 533 (39,8 %).

2. Matice:

V Zandrovih plemenilnikih je bilo od dvajset pregledanih matic sedem (35 %) okuženih. V večjih plemenilnikih pa je bilo od šestinsedemdesetih matic okuženih štiriindvajset matic, to je 27,9 odstotkov.

Tabela 1: Pregled okuženih čebel delavk in matic v različnih plemenilnikih

	Zandrov plemenilnik	Drugi plemenilniki
čebele delavke	6,9 %	39,8 %
matice	35 %	27,9 %

Zdravstveno stanje v vzrejališčih matic poleti 1989

V Sloveniji je za vzrejo in promet s čebeljimi maticami potrebno pridobiti dovolje-

nje. Poleg ugodne ocene epizootiološkega stanja, pasemske čistosti čebel ter urejenosti vzrejališča in plemenišča je najpomembnejše zdravstveno stanje čebeljih družin. V vzrejališču ne sme biti nose mavosti, pršičavosti, hude gniloge čebelje zalege, opravljeno pa mora biti tudi zdravljenje varooze.

Letošnje leto je bilo, po podatkih KIS, petnajst registriranih vzrejvalcev matic. (Matice iz registriranega vzrejališča se lahko prodajajo in so regresirane.) Po dosedaj zbranih podatkih je bilo v devetih registriranih vzrejališčih matic julija stanje nose mavosti naslednje:

- od pregledanih 1354 čebel je bilo nose mavih 427 (31,5 %),
- med 80 maticami je bilo nose mavih 23 (28,7 %).

V treh vzrejališčih, ki letos niso bila registrirana, je bilo:

- med 475 čebelami nose mavih 126 (26,5 %),
- med 25 maticami pa je bilo nose mavih osem (32 %).

Tabela 2: Pregled okuženih čebel v registriranih in neregistriranih vzrejališčih matic

	Odstotek čebel	nose mavih matic
– registrirana vzreja. m.	31	28,7
– neregistrirana vzreja. m.	26	32

To je povprečna slika okuženosti čebel, izražena v odstotkih. V obeh skupinah vzrejvalcev, med registriranimi in neregistriranimi, so bile v pregledanem vzorcu desetih matic vse zdrave, največ pa je bilo devet nose mavih matic (90 odstotkov nose mavih matic v vzorcu desetih matic). Najmanjši ugotovljeni delež nose mavih čebel delavk v vzrejališču je bil 1 odstotek, največji pa 63 odstotkov.

V posameznih obolelih čebelah je bilo ugotovljenih od 33×10^3 do 16×10^6 spor N. apis.

Zaključek

Ne glede na način vzreje matic je nose mavost dokaj pogost pojav v vzrejališčih in

plemeniščih matic pri nas. Kot vzrok za pojavljanje nose mavosti pa moramo upoštevati tudi higieno čebelarjenja in vzreje, gostoto naseljenosti čebel v okolju, intenzivnost zdravljenja z antibiotiki in drugimi zdravilnimi sredstvi, njihovo učinkovitost ter druge dejavnike.

Obolelost čebel za nose mavostjo je eden od razmeroma pogostih razlogov, da čebelar ne more pridobiti vzrejnega dovoljenja. Menim, da bi bilo potrebno iz vsakega stojišča (čebelnjaka) pregledati večje število vzorcev čebel delavk. Izognili bi se naključnosti le enega vzorca, ki je za čebelarja – vzrejevalca matic lahko usoden. Na drugi strani pa je seveda mogoče, da v epizootiološko zelo slabem okolju v enem samem vzorcu čebel ne odkrijemo spor N. apis. S pregledom večjega števila vzorcev čebel (vzorec iz vsake čebelje družine)

dobimo glede nose mavosti sliko dejanskega zdravstvenega stanja na stojišču.

Tako čebelarji ne bomo presenečeni nad morebitnim pozitivnim ali pa tudi negativnim izvidom pri pregledu zimskih mrtvic.

Zgodnje odkrivanje bolezni je pomembno tudi za učinkovito veterinarsko ukrepanje, saj program in postopki zdravljenja ter zaščite lahko temeljijo le na osnovi ugotovljenega zdravstvenega stanja čebeljih družin.

Pri izvedbi raziskave sta sodelovala tudi sodelavca dipl. inž. Janez Pokljukar in Miran Perko ter študentka Marjeta Dolšak.

Literatura:

L. Bailey: Infections Diseases of the Honey Bee, London 1963.

Cantwell: American Bee Journal, 222-223, 1970.

PET LET DELA SLUŽBE ZA ČEBELARSTVO PRI KMETIJSKEM INŠTITUTU SLOVENIJE

dipl. inž. JANEZ POKLJUKAR

1. Uvod

Konec sedemdesetih let je znova oživila ideja o lastni domači selekciji čebel. Pri tem je bila najprizadevnejša Zveza čebelarских društev Slovenije s takratnim predsednikom Dušanom Švaro. Leta 1979 je poleg živalskega vrta v Ljubljani zgradila lepo urejen čebelnjak. Na tem stojišču so s pomočjo čeških strokovnjakov leta 1980 opravljali selekcijo čebel, kasneje pa so zaradi raznih vzrokov z delom prenehali. Logično nadaljevanje tega dela je bilo prizadevanje kasnejšega vodstva ZČDS, pod predsedstvom Andreja Petelina, za ustanovitev profesionalne selekcijske službe pri eni od slovenskih raziskovalnih inštitucij.

Konec leta 1984 je Kmetijski inštitut Slovenije zaposlil raziskovalca za čebelarstvo. Njegova najpomembnejša naloga je bila raziskovanje možnosti selekcioniranja kranjske čebele v Sloveniji in tudi selekcioniranje čebel, ki so bile do tedaj še v lasti Zveze čebelarских društev Slovenije.

Mineva torej pet let od začetka dela službe za čebelarstvo pri Kmetijskem inštitutu Slovenije. S kratkim pregledom opravljenega dela želim slovenski čebelar-

ski javnosti predstaviti rezultate našega dela.

2. Strokovno delo Kmetijskega inštituta Slovenije

V letu 1985 smo prevzeli od ZČDS čebelnjak pod Rožnikom s 36 čebeljimi družinami. Prek leta smo nato predvsem raziskovali možnosti selekcije čebel. Pri delu mi je precej pomagal takratni pospeševalec pri hp Medex Ivan Esenko. O kakšni profesionalni selekciji čebel v tem času težko govorimo. Nastopila je precej huda zima, ki je močno oslabil čebelje družine.

Zaradi izredno slabega pomladanskega razvoja čebel smo leta 1986 že začeli razmišljati o prestavitvi čebel na neko drugo ustrežnejše mesto. Na obstoječem čebeljem stojišču je bilo namreč nadaljnje širjenje čebelarstva skoraj nemogoče. Poleti 1986 smo opravili prvi pravi selekcijski cikel. V čebeljo populacijo smo vključili nekaj umetno oplojenih matic. Poglavitna težava v tem letu je bila stalno pomanjkanje časa. Pri delu sem si namreč lahko pomagal samo z uslugami študentskega servisa. Jeseni smo kupili 20 čebeljih družin

Vzrejni center v Seničnem pri Trziču.

od čebelarjev Čebelarskega društva Trzič. Družine smo zazimili na Brezjah pri Trziču.

Naslednje zimovanje čebel pod Rožnikom je bilo zelo slabo. Konec marca leta 1987 smo v čebelnjaku pod Rožnikom utrpeli precej zimskih izgub. Kljub vsemu smo uspeli do jeseni nadomestiti zimske izgube in čebelje družine na Gorenjskem razmnožiti na 40 družin. Čebelje družine smo množili podobno kot leta 1986. Pod Rožnikom smo želeli stanje temeljito sanirati s čimboljšo oskrbo čebel. Leta 1987 smo tudi naročili in prejeli dva stanovanjska zabojnika, v katerih smo uredili čebelnjak za AŽ panje, poljski laboratorij in skladišče s sanitarijami. Namestili smo ju v Seničnem pri Golniku na Gorenjskem.

Izredno mila zima 1987–88 čebelam v Sloveniji ni prizanesla. Pod Rožnikom smo zopet utrpeli podobne izgube čebeljih družin kot leto prej. V tej sezoni je Kmetijski inštitut Slovenije zaposlil tehničnega sodelavca za čebelarstvo, ki je prispeval k razširitvi dela. Na čebelah na Gorenjskem smo izvedli selekcijski cikel. V selekcijskem ciklusu pa to leto nismo upoštevali čebel pod Rožnikom. Poleti smo del čebel prepeljali iz Seničnega v Ljubljano. Vsega skupaj smo zazimili 75 čebeljih družin.

Leta 1989 smo se dokončno odločili, da pod Rožnikom ne bomo več opravljali selekcije čebel. Čebelje družine smo namenili za raziskovalno delo v zdravstvu, kar bom podrobneje opisal kasneje. V Seničnem smo napolnili vse razpoložljive panje in zazimili 75 čebeljih družin. Pod Rožnikom pa smo jih zazimili 20.

Pri selekcijskem delu s čebelami imamo natančno opredeljene selekcijske cilje. Ti so:

- zmanjševanje rojenja (vse matice iz rojevih matičnikov neusmiljeno izločamo in jih nadomeščamo s cepljenimi maticami),
- stroga kontola sorodstvenih odnosov med čebeljimi družinami in izločanje vseh matic z raztreseno zalego,
- večja pridelava medu z razmnoževanjem medarjev,
- ohranjanje sedanje mirnosti čebel z izločanjem vseh agresivnih čebeljih družin iz selekcijskega postopka.

Predvidevamo, da bomo leta 1990 enemu od naših vzrejevalcev že nudili selekcioniran plemenski material.

3. Strokovno delo z vzrejevalci matic

Leta 1985 sem obiskal vse znane vzrejevalce in opisal njihove metode dela in probleme. Poročilo sem posredoval republiškem komiteju za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, kjer so pristojne službe že pripravljale postopek za izvrševanje zakonskih navodil o organizaciji čebeljih plemenšč in prometu z maticami. Leta 1986 je začelo delo komisije za priznavanje čebeljih plemenšč, v njej pa so sodelovali: mag. Franc Javornik, predsednik, ter člana Janez Mihelič in Janez Poklukar.

Delo komisije je stalno spremljal inž. Dušan Engelman, ki je nedvomno najbolj zaslužen za uzakonitev prometa s čebeljimi maticami in za delovanje komisije. Leta 1989 se je komisiji priključil tudi inž. Viktor Krek.

Komisija za priznavanje plemenišč je imela že v samem začetku jasne cilje:

- registrirana matica lahko izvira le iz popolnoma zdravega vzrejališča in plemenišča matic,
- zagotoviti minimum karakteristik za nadpovprečne pridobitne lastnosti čebel in pasemsko čistost kupljenih matic,
- zagotoviti celovito organizacijo vzreje.

3.1. Zdravstvena problematika na plemeniščih je zbrana okoli treh velikih problemov: varooza, huda gniloba čebelje zalege in nose mavost čebel.

3.1.1. Varooza čebel

Varooza čebel je splošen problem in ni omejena izključno na vzrejališča matic. Čebelarji vzrejevalci so dolžni skrbeti za čim manjšo okužbo čebel. Za dovoljeno vzrejo je zadostovalo potrdilo o zdravljenju čebel.

3.1.2. Huda gniloba čebelje zalege

Ugotavljanje hude gnilobe čebelje zalege sodi po navodilih zakona in republiške veterinarske uprave (RVU) v pristojnosti BF VTOZD za veterino. Po sedaj veljavnih navodilih RVU ugotavlja prisotnost hude gnilobe izključno v spomladanskem obdobju, kar je v vseh letih močno motilo delo komisije in tudi vzrejo pri vzrejevalcih matic. Kljub številnim predlogom komisije, naj preglede opravijo že jeseni, sprememb še ni. Leta 1990 bomo torej še delovali po starem.

3.1.3. Nose mavost čebel

Po sedanjih zakonskih določilih v vzrejališču matic ne sme biti prisotna nose mavost čebel. Čebelarji so se spraševali o smiselnosti mnenja, da je nose ma v običajnih čebeljakih le pogojna bolezen, v vzrejališčih pa kužna. Zato smo pri Kmetijskem inštitutu Slovenije v drugi polovici julija odvzeli vzorce čebel iz plemenilnikov in testirali nose mavost matic pri 12 vzrejevalcih matic - od tega od 9 registriranih v letu 1989 in od treh, ki so bili zaradi nose me izločeni v zimskih vzorcih čebel. Nose mo smo našli v vseh vzorcih, med povprečjem registriranih in neregistriranih vzrejevalcev ni bilo statistično značilne razlike v obolelosti matic in čebel v plemenilnikih. Rešitvi v dani situaciji sta le dve: ali naj pristojne institucije ponovno razišče jo bolezen in predlagajo zanesljiv na-

čin zdravljenja ali pa naj bo bolezen zakonsko obravnavana kot pogojna tudi v vzrejališčih matic.

3.2. Pridobitne in pasemske lastnosti čebel

Za selekcijo na boljše pridobitne lastnosti čebel in za zagotavljanje pasemske čistosti čebel je zadolžen Kmetijski inštitut Slovenije. V letih 1987 in 1988 smo razmeroma hitro uspeli popraviti barvo zadkovih obročkov pri skoraj vseh vzrejevalcih matic. Letos jeseni in pozimi nameravamo temeljito raziskati in popraviti kubitelni indeks čebel pri nekaterih vzrejevalcih. To bo nujno potrebno zaradi mnogih pripomb pri izvoženih maticah, predvsem v deželah Srednje in Zahodne Evrope.

Pri pridobitnih lastnostih smo pazili predvsem na celovitost zalege v plemenskih čebeljih družinah in v celotnih čebeljakih. Leta 1989 smo nekaterim čebelarjem vzrejevalcem predlagali negativno selekcijo z izločanjem vseh pridobitno slabših in pasemsko neustreznih čebeljih družin. Menimo, da lahko za dobre pridobitne lastnosti čebel jamči izključno vzrejevalec sam, pod določeno kontrolo je lahko le luknjičavost zalege in morfološki znaki čebel. Najvažnejše pa je, da v prihodnje v Sloveniji ne smemo povečevati sorodstva čebel. Glede na to je mnogo ugodnejše večje število vzrejevalcev kot pa manj vzrejevalcev s koncentrirano vzrejo matic.

3.3. Celovita organizacija vzreje matic

Leta 1986 smo razdelili registriranim vzrejevalcem nalepke s spremljajočimi podatki o matici v prometu. Leta 1987 smo namesto nalepk natisnili listke s podobno zakonsko predpisano vsebino. Vzrejevalci matic so predlagali oblikovno ustrežnejše nalepke v tipično letni barvi matic. Te smo razdelili leta 1988 in 1989. Menimo, da smo skupaj našli estetsko zelo ustrezen spremni dokument matice.

Leta 1988 smo začeli z izplačevanjem premij za matice iz registriranih vzrejališč. S pomočjo premij zbiramo podatke o kakovosti prodanih matic. Leta 1988 smo izplačali premije za okoli 6500 matic in predvidevamo, da bo število premij podobno tudi letos. Oktobra 1989 je bila premija 75.000 din za matico.

Če čebelarji vzrejevalci želijo, jim lahko

ponudimo kartico čebelje družine in panjsko kartico. To sta dokumenta o vzreji čebelje družine in o poreklu matice. Leta 1989 so začeli vzrejevalci izpolnjevati tudi evidenco prodaje matic. Podatki iz tega dokumenta bodo osnova za zagotavljanje potnih listov za matice v letu 1990.

Prava škoda je, da organizirana prodaja matic preko hp Medex in mlekarne Arja vas polagoma usiha. Pospeševalni službi omenjenih organizacij sta v vseh letih nudili veliko strokovno pomoč čebelarjem vzrejevalcem. Na tem področju bo Kmetijski inštitut Slovenije v prihodnje bolj dejaven.

4. Pašni kataster

Pozimi 1984–85 je ZČDS poskušala opraviti popis pašnih stojišč. Zataknilo se je pri zbiranju podatkov. Čebelarji namreč niso mogli dobiti potrebnih podatkov o zemljiških koordinatah. S popisom smo zbrali podatke o 2000 čebelnjakih. Podatki so bili zelo različnega časovnega izvora, in sicer od pomladi 1985 do jeseni 1987. Leta 1989 smo opravili ponoven popis, tokrat močno poenostavljen. Podatki so vnešeni v računalnik in dostopni vsem organizacijam in službam. Pravkar pričenjamo z naslednjo fazo dela na pašnem katastru, to je z analizo podatkov o gozdnem medenju na opazovalnih postajah hp Medex.

5. Raziskovalna dela

Enega glavnih denarnih virov delovanja službe za čebelarstvo smo prejeli od Raziskovalne skupnosti Slovenije, kjer smo sodelovali pri usmerjenem raziskovalnem programu »Genetika in selekcija v živinoreji« in pri programu »2000 mladih raziskovalcev«.

V okviru programa »Genetika in selekcija v živinoreji« smo v posameznih letih raziskovali naslednje teme:

- 1985 – Hitra testiranja čebeljih družin,
- 1986 – Proizvodno testiranje čebel I,
- 1987 – Proizvodno testiranje čebel II,
- 1988 – Genetski parametri za morfološke lastnosti čebel,
- 1989 – Genetski parametri za kubitelni indeks čebel v Sloveniji.

V okviru razvojnega programa »2000 mladih raziskovalcev« smo opravili raziskavo »Uspešnost množične selekcije do-

mače čebele (*Apis mellifica* L.) v pogojih kontroliranega in svobodnega parjenja matic«. Raziskava je izvirna, hkrati pa tudi zaključek magistrskega podiplomskega študija.

6. Viri financiranja in razpoložljiva oprema za delo

V uvodu sem že omenil, da je bil naš začetek skromen. K sreči smo uživali veliko moralno in finančno podporo podpisnic samoupravnega sporazuma o selekciji kranjske čebele. Vlogo podpisnikov samoupravnega sporazuma je leta 1988 prevzel odbor za čebelarstvo pri živinorejski poslovni skupnosti. Znatno delež sredstev smo dobili iz sklada za intervencije v kmetijstvu (kasneje SIS za zagotavljanje osnovne preskrbe).

Do začetka leta 1988 sem vsa dela za čebelarstvo na KIS opravljal sam. Občasno so mi pomagali tudi sodelavci, pomagal pa sem si tudi z uslugami študentskega servisa v Ljubljani. Leta 1985 mi je v čebelnjaku pomagal Jože Slak, ki je bil zaposlen pri ZČDS. Marca 1988 se je na KIS zaposlil Miran Perko, avgusta pa še mladi raziskovalec za pretok Aleš Gregorc. Večje število zaposlenih lahko seveda opravi več dela, zato so rezultati tudi že vidni.

Za raziskovalno in strokovno delo imamo na voljo naslednjo opremo:

- testno postajo za čebele v Seničnem s potrebno raziskovalno in laboratorijsko opremo,
- dva aparata za umetno osemenjevanje matic,
- centrifugo,
- urejevalec teksta Joyce,
- inkubator za pridobivanje enodnevnih čebel,
- povečevalno lečo,
- računalnik PC AT s trdim diskom 40 mb in
- grafično vhodno enoto za računalnik cherry.

7. Strokovni stiki

Leta 1985 smo s posredovanjem hp Medex navezali strokovne stike s čebelarskim inštitutom v Dolu pri Pragi. Leta 1987 pa smo s tem inštitutom sklenili poseben sporazum o sodelovanju.

Leta 1986 sem obiskal inštitut za čebelarstvo v Oberurslu v Zahodni Nemčiji.

Tam sem dobro spoznal metode raziskovalnega dela v čebelarstvu in se naučil tehnike umetnega osemenjevanja matic.

Leta 1987 sem se udeležil mednarodnega kongresa Apimondie v Varšavi in na kongresu predstavil naše delo.

Leta 1988 sem bila na mednarodnem raziskovalnem taboru v Wildalpu v Avstriji. Istočasno sem navezal stike z bližnjim inštitutom v Lunz am Seeju in tudi z znanim prof. Friederichom Ruttnerjem.

Leta 1989 smo začeli intenzivne sodelovati s Slovenci na avstrijskem Koroškem, gostili smo uradno delegacijo nemško govorečih čebelarjev iz Švice in vzrejevalce matic iz Baden-Würtenberga. V čebelnjaku v Seničnem smo sprejeli tudi delegacijo iz Kitajske.

V naši širši domovini sem leta 1987 sodeloval na čebelarksem kongresu v Kragujevcu. Imamo strokovne stike z veterinarsko fakulteto v Ljubljani in Zagrebu, s fakulteto za poljedelstvo v Beogradu in z inštitutom za gozdno in lesno gospodarstvo v Ljubljani. Na žalost je sodelovanje z inštitucijami v drugih republikah zaenkrat bolj deklarativne narave, do konkretnih izvedb skupnih projektov še ni prišlo. Upajmo, da bo stvar po ustanovitvi inštituta za čebelarstvo v Zagrebu nekoliko drugačna.

8. Sklepna beseda

Pet let je dolgo obdobje, lahko pa tudi

kratko, če začneš znova. Zavedam se, da bi lahko ob primernejši organizaciji dela in ob dobrem mentorju storil še več. Verjetno bom čez pet let lahko opisal več konkretnih rezultatov dela kot v pričujočem poročilu. Menim, da so v dosedanjem delu službe za čebelarstvo pri Kmetijskem inštitutu

Slovenije najpomembnejši posredni učinki našega dela:

- več reda v prometu z maticami v Sloveniji,
- večja vloga društvenih čebelarskih organizacij pri izplačevanju premij za matice in pri pašnem katastru, saj društva niso več le debatni krožki,
- ustanovitev odbora za čebelarstvo pri ŽPS,
- večja družbena pomoč čebelarjem,
- intenzivnejše sodelovanje z morebitnimi kupci kranjskih matic.

Na koncu naj še dodam, da so pri delovanju službe za selekcijo kranjske čebele finančno sodelovale tudi delovne organizacije, ki se ukvarjajo s prometom čebeljih pridelkov, torej tudi čebelarji. Vsa ostala sredstva so iz nečebelarskih dejavnosti. Sicer pa smo pri svojem delu potrebovali pomoč mnogih čebelarjev – članov čebelarskih društvenih organizacij. Naj vsem velja – iskrena hvala.

Bolezni čebel

RAVNANJE CELJANOV OB POJAVU HUDE GNILOBE ČEBELJE ZALEGE

FRANC KOLENC

Vsi vemo, da zakon o zatiranju živalskih kužnih bolezni predpisuje ob pojavu hude gnilobe čebelje zalege takojšnje zatrtje. To nalogo opravljajo veterinarski inšpektorji tako, da odredijo zaporo v premeru treh kilometrov, komisijsko ocenijo okužene družine in jih nato s sežigom uničijo. Pred sežigom komisija vedno oceni vrednost čebeljih družin, satja, medu v satju in inventarja, ki ga občinski veterinarski inšpektor z odločbo določi za sežig. Ob tem se vedno

pojavi vprašanje plačila odškodnine lastniku okuženih čebel. Veterinarski inšpektor določene občine odreja obseg sežiga čebeljih družin, panjev in drugega inventarja glede na razpoložljiva finančna sredstva. Ker večinoma skrbi za družbena sredstva, so glede plačila odškodnine med občinami velike razlike. Zadnje čase pri nas v Celju NE odrejajo za sežig panjev in drugega inventarja, ki ga lahko razkužimo z obžigom s spajalko. Obvezno pa odrejajo za sežig

čebelje družine, ki imajo okuženo satje in zalego. Ko smo spomladi na treh čebeljarskih ugotovili hudo gnilobo čebelje zalege, je veterinarski inšpektor odredil uničenje okuženih čebeljih družin. Ker pa je bilo v enem od čebeljakov le nekaj čebeljih družin, je odredil za uničenje tudi čebelje družine, pri katerih pri kliničnem pregledu nismo ugotovili suma okužbe s hudo gnilobo čebelje zalege.

Pred sežigom so sestavili komisijo za oceno odškodnine. Komisijo so sestavljali veterinarski inšpektor, kmetijski inšpektor, član izvršnega odbora Čebelarske družine Vojnik in seveda lastnik okuženih čebel. Opravili so sežig in sproti šteli satje, količino medu v satju in številčno moč čebelje družine. Pri oceni smo se držali navodil Zveze čebelarskih družin občine Celje, t. j. »Navodila za cenitev čebel, čebelarskega pribora in opreme ob pojavu hude gnilobe čebelje zalege in drugih okužb«. To navo-

dilo je v sporazumu s pristojnim upravnim organom za gospodarske zadeve občine Celje februarja 1980 sprejela letna skupščina Zveze čebelarskih družin občine Celje. Cenitev je bila opravljena po teh navodilih in veterinarska inšpekcija je vsem oškodovancem izplačala po 5.000 din za prazen sat, za satnik 2.000 din, za kilogram medu 30.000 din in za kilogram čebel skupaj z zalego 40.000 din. Seštevek zneskov je glede na število in količino uničenega predstavljal odškodnino za oškodovanca, medtem ko so morali vsi oškodovanci razkužiti panje in opremo na svoje stroške, kar določa odločba. Pravilnost razkužitve je nato pregledal sam veterinarski inšpektor. Za oceno odškodnine so upoštevali prodajne cene satnic, satnikov in medu (kot ga je takrat plačeval MEDEX v Ljubljani oziroma ČEBELARNA v Celju). Za ponazoritev prilagam:

NAVODILO ZA CENITEV ČEBEL, ČEBELARSKEGA PRIBORA IN OPREME OB POJAVU HUDE GNILOBE ČEBELJE ZALEGE IN DRUGIH KUŽNIH BOLEZNI

1.

Glede na to, da se mora ob pojavu hude gnilobe čebelje zalege in po posebni odredbi še nekaterih drugih kužnih bolezni s sežigom uničiti žarišča, kot so čebele, panji, vosek v panjih, med in opremo, kot to odredi veterinarska inšpekcija, se cenilci pri cenitvi odškodnine ravnajo po tem navodilu.

2.

Cenilna komisija upošteva pri cenitvi panjev, pribora in opreme veljavne cene MEDEXA iz Ljubljane na dan uničenja. Od te cene se odšteje amortizacijska doba, določena s tem navodilom.

Med v satju se oceni po ceni, po kateri ga vsako leto od svojih članov odkupuje ČEBELARNA Celje.

Vrednost izdelanega sata brez satnika je enaka vrednosti nove satnice, tj. tisti ceni satnice, po kateri jih v letu uničenja prodajajo v ČEBELARNI v Celju ali pri MEDEXU v Ljubljani.

Kilogram živih čebel s čebelami v zalegi je enak vrednosti kilograma medu. Težo živih čebel oceni komisija po moči uničene panja čebel.

3.

Amortizacijska doba za vse vrste prido-bitnih naseljenih panjev čebel je **30 let**. Pri cenitvi ugotovite le leto izdelave in nato izračunate znesek letne amortizacije tako, da ceno enega panja delite s 30. Nato starost panja odštejete od 30 in število neamortizirane dobe (let) pomnožite z letno amortizacijsko dobo. Tako dobite cenilno vrednost panja, ki je odrejen za uničenje.

Za prašilčke, štirisatarje, koše, kranjiče, eksportovce do 10 satov in polkovinske predmete je amortizacijska doba **20 let**. Cenilni postopek je enak kot v prvem odstavku te točke.

Za vse druge predmete, inventar in opremo je amortizacijska doba **10 let**. Sem spadajo satniki, kadilniki, delovna obleka, zaščitna sredstva itd.

4.

Če so panji in oprema na dan uničenja že amortizirani in so še dobro ohranjeni, lahko cenilna komisija tak panj ali opremo oceni po tržni vrednosti.

5.

To navodilo prične veljati, ko ga sprejme letna konferenca Zveze čebelarskih družin

občine Celje in z njim soglašala občinski upravni organ, pristojen za gospodarske zadeve občine Celje.

To navodilo je bilo sprejeto na letni kon-

ferenci Zveze ČD občine Celje dne 23. 2. 1980.

Predsednik
Franc Kumer

ZADNJE SREČANJE Z DR. JOŽETOM BREČKOM

ANTON ROZMAN

Januarja letos mi je dr. Jože Brečko v pismu na kratko sporočil zadnje ugotovitve svojih raziskav, ki jih je opravil lani poleti in jeseni z različnimi kombinacijami zdravil: mravljinčne kisline, fluvalinata in perezina. Poudaril je uspeh pri toplotnem uničevanju varoe s pomočjo infra žarkov po zgledu sovjetskih čebelarstvih strokovnjakov. Ob koncu pisma me je povabil v Gradec na predavanja francoskega in nemškega čebelarstvenega strokovnjaka o zatiranju varoe. Povabilo sem z veseljem sprejel.

Dr. Jože Brečko je bil tega dne zelo dobre volje. Po kosilu sva ob točilni mizi pokramljala o različnih čebelarstvih problemih in o zatiranju varoe. Zanimala so ga tudi naša prizadevanja pri zatiranju in tudi problemi z njo. Zadovoljen je bil z uspehom lanske operacije in prepričan je bil, da bo letos lahko nadaljeval z raziskovanjem toplotnega uničevanja varoe (+40 °C do 42 °C), katerega začetki so s 100-odstotnim uničenjem varoe dali odlične rezultate.

Ob slovesu mi je prisrčno stisnil roko v slovo in pozdravil še Medveda, Šercerja in Grajša. S slednjima je na Kočevskem opravljal prve raziskave zatiranja varoe pri nas. Želel je še, da bi njegova peta knjiga z naslovom »Naravna vzreja čebel« izšla tudi v slovenskem jeziku, da bi tako tudi slovenski čebelarji spoznali njegovo delo na področju vzreje čebel. Njegovo željo sem posredoval v Ljubljani, a je žal naletela na gluha ušesa, čeprav bi dr. Brečko pristal tudi na dinarski honorar. Tako kot ne-

kaj desetletij ni našel razumevanja slovenski rojak iz ZDA Miklavčič, tudi slovenski rojak dr. J. Brečko za svoje delo ni doživel priznanja matične domovine.

V začetku marca se mu je začelo zdravstveno stanje naglo slabšati. Namesto povabila v Gradec, da bi videl, kako toplota uničuje varoo, sem prejel sporočilo o njegovi smrti. Od njega se je poslovilo več kot 200 avstrijskih čebelarjev in predstavnikov čebelarjev zahodnih držav. V imenu slovenskih čebelarjev sem družini pokojnika izrekel sožalje.

Dr. Jože Brečko je bil po rodu Slovenec, a avstrijski državljani. Rodil se je leta 1925 v Zagrebu. Nižje razrede osnovne šole je obiskoval v Osijeku. Mati je bila doma iz Šiške v Ljubljani, oče pa iz Laškega. Po poklicu je bil učitelj glasbe in organist. Oba starša sta pokopana v Ljubljani. Dr. Brečko ni nikoli obiskoval slovenskih šol. Branja in pisanja v slovenskem jeziku sta ga naučila starša. Z očetom je odšel v Gradec, kamor je šel oče na izpopolnjevanje glasbenega študija. Tu je ostal in študiral veterinarstvo, čeprav je oče želel, da bi se posvetil glasbi. Da se je podal v skrivnostni svet življenja čebel in opravil doktorat iz čebeljih bolezni, ima zaslugo pokojni Nobelov nagrajenec prof. Karl von Frisch.

Dr. Brečko je ob podpori FAO oživil tuzijsko čebelarstvo v Afriki in izšolal ducat tamkajšnjih domačinov, da so opravili izpit za čebelarstveno mojstra. Slovenski čebelarji smo zato lahko ponosni na požrtvovalnega rojaka – čebelarja.

VODSTVO ŠVICARSKIH ČEBELARJEV NA ŠTUDIJSKEM OBISKU V SLOVENIJI

Švicarski čebelarji so prepričani, da današnji čas zahteva nenehno strokovno izpopolnjevanje in medsebojno izmenjavo izkušenj čebelarjev različnih dežel. Zaradi

tega so se odločili, da letos pripravijo strokovno ekskurzijo na avstrijsko Štajersko, Koroško in v Slovenijo.

Najdlje so se zadržali v vzorno urejeni

čebelarji šoli za začetnike in starejše čebelarje, katere soustanovitelj in predavatelj je bil dr. J. Brečko.

Od tam so se odpravili na obisk k poklicnemu čebelarju Sturmju na Koroško. Sturm se ukvarja samo s čebelarstvom in ima okoli tisoč čebeljih družin. Čebele imajo pašo na sadnem drevju, na travnikih in v gozdovih doma, sicer pa jih prevažajo na tudi do 300 km oddaljeno akacijevo pašo, oljno repico in sončnice. Sturm pa je nasprotnik sladkega medu, kakor povejo obiskovalci, zato izdeluje medene pripravke, s kakršnimi je Švicarje seznanilo slovensko podjetje Medex. Kljub varovi čebelarji uspešno. Posebno so se jim vtisnile v spomin doma vzgojene matice.

Na svoji poti po Sloveniji so najprej občudovali manjše čebelnjake in prizadevne ljudi, kratka čebelarji paradiž. V čebelarjskem muzeju v Radovljici jih je presenetilo dejstvo, da je Strgar iz Bohinjske doline že pred prvo svetovno vojno razpošiljal kranjske čebele po vsem svetu. Prav tako so bili presenečeni, da so Slovenci že leta 1776

dobili poljudno pisano delo »Pogovor o čebeljih rojih«, napisano v domačem slovenskem jeziku.

Švicarski čebelarji so obiskali tudi inž. Janeza Poklukarja, ki skuša nadaljevati tradicijo razpošiljanja selekcioniranih matic. Pri vzreji matic inž. Poklukar upošteva vse potrebne dejavnike: kubitalni indeks, dolžino rilčka (jezika) in dolžino dlačic na zadnjem delu trupa. Na ta način želi vzrejati matice z dedno zasnovo čiste kranjske sivke. To pa lahko dosežemo samo z umetnim osemenjevanjem, ker je prosto parjenje v letu preveč tvegano, razlaga J. Poklukar v svojih delovnih prostorih kmetijskega inštituta. S tem želi popraviti nevšečnosti in škodo, ki so jo prizadejali s selekcijo linij kranjske čebele v Avstriji, in z znanstveno selekcijo obnoviti pravo domačo kranjsko sivko. Zatem so čebelarji nadaljevali pot v Italijo.

Po reviji *Schweizerische Bienen-Zeitung*
povzel: M. Mencej

Iz tujih čebelarjskih časopisov

ČEBELARJENJE V JUŽNI KOREJI

SCOTT GAMAZINE

V Koreji so v začetku dvajsetega stoletja pričeli čebelariti v Langstrothovih nakladnih panjih z evropsko medonosno čebelo. Do leta 1928 je bilo v Koreji od 170.000 čebeljih družin 16 odstotkov družin medonosne čebele, preostalo pa družine domače indijske čebele. Danes je število čebeljih družin skoraj potrojeno, vendar je družin indijske čebele manj kot 30 odstotkov. Čeprav je medonosna čebela produktivnejša, Korejci mnogo bolj cenijo med indijske čebele, ki je zato v prodaji do štirikrat dražji. Naj še dodam, da je indijska čebela prilagojena pogojem dežele. Naseljena je v tradicionalnih votlih panjih, potrebuje minimalno pozornost in v opremo niso potrebna nobena posebna vlaganja. Zato veliko manjših kmetij, posebno v planinskih predelih, goji indijsko čebelo kot dodaten vir zaslužka.

Leta 1984 je Južna Koreja s približno

430.000 čebeljimi družinami v modernih panjih pridelala 6000 ton medu. V zadnjih desetletjih je bil povprečni letni pridelek medu v teh čebeljakih med 10 in 14 kg na panj letno (po neobjavljenih podatkih FAO).

Korejci menijo, da imajo med, cvetni prah in matični mleček zdravilno moč ter znajo zato čebele pridelke prodajati z večjo tenkočutnostjo od marsikaterih zahodnih dežel. Trgovine z zdravilnimi zelišči, razni nakupovalni in turistični centri pogosto vabljivo razstavijo čebele pridelke skupaj z ginsengom in drugimi naravnimi zdravilnimi zelišči (slika 1). Čebelji pridelki, ki jih ponudijo v izbranih vrčkah in keramičnih lončkih, dosežejo dokaj visoke cene: za kg medu odšteje kupec od 12 do 15 dolarjev (USD), kg cvetnega prahu stane 36 dolarjev, 50 g matičnega mlečka pa dobi te za 18 dolarjev.

DANAŠNJE ČEBELARJENJE Z MEDONOSNO ČEBELO

Pomembnejša obdobja medenja in prevažanje družin na paše

Skoraj vsi čebelarji štiri - ali petkrat letno prevažajo svoje družine. Mnogi čebelarji prepeljejo svoje družine na prvo pašo marca in aprila na otok Če, ki je 80 km oddaljen od celine, kar pomeni 10 ur vožnje z ladjo. Velikost otoka je 65 krat 30 km in ima razkošno vegetacijo, vključno z oljno repico. Maja v južnih predelih celine izdatno medita črni trn in akacija, nato družine prepeljejo severneje, kjer zopet med akacija, v izobilju pa je tudi cvetnega prahu jablane. Končno so pomembna obdobja medenja junija in julija: v okolici Seula med pravi kostanj, v planinskih predelih severa pa lipa. V nekaterih predelih dežele je julija in avgusta pomembna medovita rastlina lespedeza, prav tako avgusta medita perilla ocymaides in sezam, septembra izdatno med ajda. Ostale medovite rastline so še pomarančevci na otoku Čeu ter persimon in divji kostanj na celine.

Korejski nakladni panji

Običajno je to ena sama naklada s plo-diščem spodaj, v kateri je prostora za 10 do 12 LR satov ter satni pitalnik. Les, ki ga uporabljajo, je tanjši in trši od lesa, ki ga uporabljajo v večini zahodnih dežel in ga je lahko kriviti. Širine naklad so različne glede na število satov, zato naklad in njihovih

streh med seboj ni mogoče pomešati. Posamezna naklada in pripadajoča streha sta zato tudi oštevilčeni. Različne velikosti naklad so vzrok za njihovo zapleteno sestavljanje. Nepremična podnica pa otežuje nekatera opravila.

Ti panji zgoraj nimajo prostora za plodišče, saj je ta del zaradi tenkosti lesa, na katerem so obešeni sati, zelo krhek. Posledica netočnih mer in krivljenja je vijugasta površina vrhnjega dela panja. Zato ga je težko zapreti s togim lesenim notranjim pokrovom. Sate najprej prekrijejo z juto, prek nje pa namestijo ravno leseno streho, ki ima ob straneh štiri odprtine, zavarovane s kovinsko mrežo. Pri prevozu panjev žrela zaprejo in delno privihnejo juto za dovod zraka. Korejci so prepričani, da je notranji pokrov iz jute potreben zaradi toplotne izolacije, čeprav ima mnogo pomanjkljivosti: kmalu ga prekrije lepljiv sloj propolisa, ki preprečuje potrebno zračenje, kar povzroči pregretje družin in poveča roje-nje. Posledica je notranja vlažnost, ki vpliva na ravnoj poapnele zalege.

Poletna opravila

Prav tako kot v nekaterih drugih azijskih deželah tudi Korejci čebelarijo z majhnimi družinami v samostojnih nakladah, ki jih pregledujejo dnevno. Tipičen čebelar ima povprečno od 100 do 150 družin. Ko iz Teguja na jugu Koreje potujemo proti severu v Seul, bomo ob cesti opazili vrste nakladnih panjev, ki stojijo drug poleg drugega (slika 2). Dokler traja medenje, živijo lastnik in en ali dva pomočnika ponavadi

Južnokorejski nakladni panji

Po stari navadi nekateri čebelarji pokrijejo panje s slamo.

po nekaj tednov kar v šotoru ob čebelnjakih.

Enojne naklade z nepremično podnico so primerne za prevažanje, čeprav so stroški višji. Kakorkoli že, te naklade nimajo dovolj prostora za zalego in med, zato vsakih nekaj dni med iztočijo, pa čeprav še ni pokrit. Tak med vsebuje veliko vode (okoli 22 odstotkov); prodajo ga odkupnim postajam, kjer med segrevajo do približno 60 ° C v vakuumskem sistemu, kar zmanjša vsebnost vode v medu na približno 20 odstotkov. Pri tem opravi ne ločujejo pokrite zalege in medu, zato točilo vrtijo počasi, da ne bi povzročili poškodb na zalegi.

Ta sistem pa ima mnogo pomanjkljivosti. Družine so spomladi večinoma prešibke, da bi popolnoma izkoristile sezono medenja akacije. Opomorejo si šele v zgodnjem poletju, kar potem povzroča rojenje; čebelarji morajo zaradi tega stalno odstranjevati matičnike, kar je še en razlog za pogost pregled družin.

Dnevni red opravi torej precej natrpan. Zjutraj čebelar odkrije družine in v sleherni nakladi razširi žrela. Mnogi čebelarji čez noč zavarujejo čebelnjake z odejami ali slamo ter trdo plastiko, še posebno ob hladnih večerih ali deževnem vremenu. Vendar tudi v poletni vročini žrel ne pustijo odprtih za več kot 6 do 8 cm. Pogosto jih

odprejo še manj, odvisno od temperatur, nagnjenosti k ropu ter razvitosti družine. Dnevno pregledajo tretjino do polovico vseh družin. Preverjajo, da družine niso obolele, odstranjujejo matičnike ter izrezujejo trotovino, ker menijo, da troti porabijo med in jih je zato treba odstraniti. Satni pitlnik pustijo v panju in po potrebi dodajajo sladkorno raztopino. Precej družin namenja pridelavi matičnega mlečka. V družino vložijo od 20 do 30 matičnikov, ki jih po dveh do treh dneh odstranijo. Pogosto zbirajo tudi cvetni prah, ki ga pobirajo enkrat do dvakrat na dan.

Zimska opravila

Zazimijo majhne družine z dvema do petimi sati zalege in medu. Družine bodo po vsej verjetnosti stradale; če bodo preživele, pa bodo spomladi zelo šibke. Prek zime čebelnjake dobro zavarujejo z odejami ali slamo ter zapro žrela. Čeprav so korejske zime relativno mile, so čebelarji prepričani, da morajo svoje čebele dobro zavarovati pred mrzlimi meseci. Precejšen problem je bil prepričati čebelarje, da družine lahko preživijo nizke temperature brez dodatne izolacije ter da bodo večje družine z večjo zalogo medu bolje preživele zimo, zato bodo zgodaj spomladi močnejše.

Škodljivci, roparji in bolezni

Med znanimi boleznimi se pojavljajo huda in pohlevna gniloba čebelje zalege, mešičkasta zalega, paraliza, nosema in poapnela zalega. Med čebeljimi zajedavci, škodljivci in roparji poznajo varoozo, voščeno veščo, sršena in mandarinsko oso, navadno oso in muhe roparice. Prisotni sta tudi pršici *Tropilaelaps clareae* in *Acarapis woodi*. Čebelje uši pa med korejskimi čebelami niso našli.

V Koreji je povsod, razen na otoku Če, že od leta 1984 prisotna poapnela zalega. Korejski čebelarji so predvsem zaskrbljeni zaradi poapnele zalege, druge čebelje bolezni pa jim ne povzročajo preveč skrbi. Skoraj v vseh čebelnjakih, ki sem si jih ogledal, sem opazil preveč vlage, prezračevanje je bilo slabo, družine šibke. Nepremične podnice, notranji ovoj iz jute in majhna žrela povzročajo v panju vlažnost,

Tudi kozarci za med so zelo lepo oblikovani, v skladu z njihovo tradicijo. Ponudba različnih vrst medov je v trgovinah zelo bogata.

prav tako pa povzročajo čebelarjem težave pri odstranjevanju ličink poapnele zalege. Slabo prezračevani in pozimi le delno naseljeni panji pa so leglo spor poapnele zalege.

Največji problem korejskih čebelarjev pa predstavlja Varroa jacobsoni, s katero so družine okužene po vsej deželi. Sung Jon Čoi z inštituta za razvoj čebelarstva pri univerzi v Seulu pa poroča, da je z varoozo okužena pretežna večina čebel, zaradi česar je približno 40 odstotkov družin zelo oslabilih. To pa za 50 do 70 odstotkov zmanjša doprinos medu. Opazil sem precej mladih čebel s pohabljenimi krili, ki so se »vlekle« pred panji. Za zdravljenje varooze Korejci uporabljajo različne akaricide. Najpogosteje uporabljajo lističe, prepojene s kemikalijo, ki ob zažiganju v notranjosti panja povzroči zastupitev pršice. Preizkusili so razna sredstva, vendar so mnoga zaradi neučinkovitosti ali prevelike toksičnosti opustili. Ugotovil sem, da čebelarji pogosto uporabljajo tetradifon in klorobenzilat, čeprav Čoi poudarja, da je prvi za čebele dokaj strupen. Za zatiranje varooze uporabljajo tudi folbeks VA (brompropilat), dimetil dikalfat, dietil sulfon in tetradifon. Slednja dva proizvajajo v Koreji, folbeks VA pa uvažajo in je zato tudi precej drag.

Druga bolezen, ki resno ogroža korejske čebele, je huda gniloba, ki pa je čebelarji ne jemljejo preveč resno. Med čebelarji, ki sem jih obiskal, nekateri niti niso vedeli, da so njihove čebele okužene s hudo gnilobo, drugi pa okužbe niso vzeli resno.

Čoi poroča, da nosema čebelarstvu v Koreji povzroča resno škodo, vendar čebelarji, s katerimi sem se pogovarjal, niso enakega mišljenja. Le eden izmed anketiranih čebelarjev je svoje nosemave družine tudi zdravil. Poznajo še pohlevno gnilobo, mešičkasto zalego ter paralizo, vendar jih sam nisem videl. Mnogi čebelarji tožijo, da so jeseni čebelarjem zelo nevarni sršeni. Njihova teža je 10- do 15-krat večja od teže medonosne čebele. Množično napadejo panje, s čeljustmi zdobijo čebele in jih uporabijo za hrano ličinkam. Da bi preprečili napade sršenov, čebelarji postavljajo pred panj tanko mrežo, ki prepušča čebele, ne pa tudi sršenov.

Zaradi uporabe pesticidov se je smrtnost čebel v zadnjih desetletjih močno povečala. Pesticide uporabljajo v sadovnjakih, zelenjavnih vrtovih, na riževih poljih in v gozdovih. Večina od 113 čebelarjev, ki sta jih anketirala Čoi in Lee, je zaradi tega letno izgubila 10 do 15 odstotkov družin. Zastrupitve čebel povzroča predvsem uporaba organoleptičnih insekticidov.

(Nadaljevanje prihodnjič)

BOHINJSKI MUHARJI

MIŠO SERAJNIK

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Med obema vojnama

Zanimiva je epizoda, ko je Strgar poslal matice v Avstralijo. Konkurenca je bila huda in italijanski izvoznik čebel je skušal Strgarju preprečiti udritev na tem daljnem tržišču. V avstralskih časopisih je objavil notico o razširjenosti čebelje kuge v naših krajih. Ta laž je prišla tudi na Strgarjeva ušesa. V Avstralijo je ekspresno poslal veterinarsko potrdilo o zdravstvenem stanju čebel, ki je prispelo celo pred pošiljko matic. Tudi naslednja epizoda kaže vrhunsko kvaliteto kranjske sivke. Leta 1918 je zaradi vojne vihere odšel v Ameriko P. J. Ferlin in se naselil v Lermontu. Pred potovanjem pa je poizvedel o možnostih čebelarjenja v tem kraju. Ker je bil odgovor pritrdilen, je s seboj odnesel tudi dve bohinjski matici – kranjski sivki. Razvoj družin je bil buren in svoje čebelarstvo je razširil na 50 panjev. Letno je natočil 2–3 tone medu. Kranjica je v polni meri izpolnila zaupanje. Po vojni je bilo potrebno obnoviti vzorcu so plemenilne postaje rastle kot gobe po dežju. Društvo je imelo dve postaji, vseh registriranih pa je bilo 12.

1. BABNA GORA (J. Strgar), 1900–1955; 2. BITENJSKA PLANINA (J. Sušnik), 1959–1969; (U. Vidmar), 1962–1969; 3. GORJUŠE (R. Zupan), 1918–1968; 4. POD KORITI (brata Zupan), 1930–1960; 5. RIBČEV LAZ (J. Ravnik), 1918–1940; 6. SELO (Dobravc), 1901–1929; (M. Avšič), 1929 – 1945; 7. SENOŽETA (J. Sušnik),

1925–1975; 8. STARA FUŽINA (M. Urbanc), 1936–1941; 9. UKANC (društvena), 1933–1938; 10. UKANC (J. Žvan), 1930–1975; 11. VOJE, na poti (J. Stare), 1930–1963; 12. ZA GRADCEM, jezero (društvena), 1938–1941, 1945–1975.

Vzreja matic je bila za bohinjske čebelarje finančno zanimiva tudi v tem obdobju. Veliko postaj je bilo organiziranih po letu 1929, ko se je gospodarska kriza razbesnela v vsej moči in je bil dobrodošel vsak dohodek. V teh letih je bila ena matiča vredna toliko kot srajca s kratkimi rokavi.

Kljub velikemu številu plemenilnih postaj (toliko jih je dokazljivih) pa so bile Strgarjeve potrebe po čebelah in maticah večje. Manjkajoče količine je začel dopolnjevati z odkupi po Gorenjski, kasneje pa tudi po Dolenjski. Po letu 1932 je Strgar pošiljal čebele in matice tudi po zračni poti. Z zračno ladjo zeppelin je poslal čebele celo v daljno Brazilijo. S sivko je zalagal tedaj najpomembnejše čebelarje sveta. Redno je sodeloval tudi na čebelarskih razstavah, kjer je žel velik uspeh in slavo. Kranjske čebele so se izkazale z veliko prizadevnostjo in nabiralno vneto. Prve so zjutraj poletavale na pašo in se umirile šele pozno pod noč. Klimatski pogoji silijo kranjico k največji prizadevnosti, pašna sezona traja komaj tri mesece in ves preostali čas preživi od zalog. Panj, ki ne upošteva teh okoliščin, propade, obstanejo le namarljivejši.

Zanimivo je bilo vedenje naših čebel v Egiptu. Tu traja pašna sezona skoraj celo leto. Zime praktično ni. Tako so kranjice nabirale medičino kot obsedene v strahu pred pričakovano zimo. Te pa ni bilo. Donosi so bili izredni. V dveh letih bivanja pa so že doumele, da imajo medičino na razpolago celo leto in so prenehale s hlastavim nabiranjem. Saj je jutri še en dan! Tempo nabiranja se je bistveno zmanjšal, zato je bilo potrebno čebelje družine menjavati na dve leti.

Leta 1922 je v društvo pristopil JOŽE SUŠNIK – Smrekarjev z Broda in leta 1927 že postal tajnik društva. To delo je vestno opravljal do leta 1957, ko je bil izvoljen za predsednika družine. Tesno se je povezal s Strgarjem, se od njega učil in spoznaval vse zakonitosti matic. S tem znanjem je kasneje postal vodilna osebnost pri vzreji matic.

V času od leta 1930 do 1945 je bil Jan Strgar podpredsednik Mednarodne čebelarjske lige v Kairu (The Bee-Kingdom League). Bohinjski čebelar si je takšen mednarodni ugled pridobil z znanjem, poštenostjo in poslovnostjo. Sodeloval je v domačem čebelarjem tisku, svoje članke pa objavljali tudi v *Bienenvatru* (Avstrija), *Pszczelarz Polski* i ogrod (Poljska), *Bitidningen* (Švedska), *The Bee Kingdom* (Egipt), *The Australian Beekeeper* (Avstralija), *The World Bee* (Velika Britanija) in *L'apiculteur* (Francija). Povsod je propagiral kakovost in marljivost naše čebele.

Kulturna dejavnost

Človek bi pričakoval, da so se naši čebelarji ukvarjali zgolj s čebelami. Pa ni tako. Leta 1934 je Jan Strgar na letnem občnem zboru Čebelarjskega društva Bohinjska Bistrica izrazil pobudo, da bi postavili spominsko ploščo prvemu čebelarju naše dežele Antonu Janši. Predlog je bil soglasno sprejet in vsak član društva je prispeval svoj delež. Za finančno pomoč so zaprosili tudi Čebelarjsko društvo za Slovenijo v Ljubljani, vendar so naleteli na gluha ušesa. Tako so Bohinjci sami krili vse nastale stroške.

Še istega leta so vzdali in odkrili ploščo na steni cerkve v Zabreznici. Množici zbranih čebelarjev je spregovoril podpredsednik ČD Bohinjska Bistrica Maks Avšič. Leta 1941, ob začetku vojne, pa so ploščo sneli in sedaj jo hrani Čebelarjski muzej v Radovljici. Leta 1938 so posneli tudi dokumentarni film o bohinskih čebelarjih. Posnel ga je g. Bruck, ki je bil Strgarjev zastopnik za prodajo čebel v skandinavskih državah. V filmu so prikazali vzrejo matic, pakiranje in odpošiljanje matic, rojev in kranjičev, prav tako tudi prevoz čebel na ajdovo pašo v Kranj. Žal Čebelarjsko društvo Bohinjska Bistrica ni imelo denarja za

odkup filma, slovensko čebelarjsko društvo pa je bilo za to brez posluha.

Leta 1940 naj bi bil v Bohinjski Bistrici slovenski čebelarjski tabor. Priprave so bile že v polnem zagonu, natisnjena so bila tudi vabila, toda grozeča nevarnost 2. svetovne vojne je preprečila samo izvedbo tabora.

Druga svetovna vojna

13. aprila 1941. leta so Italijani okupirali Bohinjsko dolino. Že čez 14 dni so jih zamenjali Nemci in takoj zasegli tudi kroniko čebelarjskega društva Bohinjska Bistrica. Za njo je izginila vsaka sled.

Vojna vihra je zmanjšala obseg čebelarstva in trgovine s čebelami. To je posebno prizadelo Jana Strgarja. Pred 1. 4. 1941 je imel na pošti prek 60.000 din glavnice. Zaradi obvezne menjave v razmerju 20 din za 1 reichmarko, je ta močno okrnila njegov kapital. Za sladkor za čebele 1000, za prevoz na pašo 300 in za plačilo za čebelja stojišča 10–20 reichmark. Omejitev prometa s čebelami ga je prisilila v zadolžitev. Tako je po letu 1943 začel svoj obrat odprodajati.

(Nadaljevanje prihodnjič)

OBVESTILO O ČLANARINI ZA LETO 1990

Izvršilni odbor ZČDS je na seji, dne 14. oktobra 1989, določil članarino za leto 1990 v višini dinarske protivrednosti 30 zahodnonemških mark (DEM) in naročnino za nečlane v višini dinarske protivrednosti 35 DEM.

Zaradi nepredvidenega divjanja inflacije smo članarino oz. naročnino določili v tuji valuti. **Dinarsko protivrednost letne članarine oz. naročnine bomo objavili v vsaki številki Slovenskega čebelarja** in bo veljala le za vplačila v tekočem mesecu. Drugačnega poslovanja si ob 50-odstotni mesečni inflaciji ne moremo privoščiti, saj nam že enomesečno zadrževanje denarja v čebelarskih društvih zniža vrednost članarine za polovico.

Vodstva čebelarskih društev prosimo, da čimprej zberete članarino in jo do petega v mesecu nakažete (prinesete) ZČDS (št. žiro računa: 50101-678-48636). Od šestega v mesecu do naslednjega petega boste zbirali novo, višjo članarino, ki bo objavljena v naslednji številki Slovenskega čebelarja. (Primer: višina letne članarine za leto 1990, vplačane v decembru, bo objavljena v 12. številki Slovenskega čebelarja in bo veljala od 6. decembra do 5. januarja, v 1. št. SČ pa bo objavljena članarina, ki bo veljala od 6. januarja do 5. februarja, . . .). Mnoga društva celotne članarine ne boste zbrala v enem mesecu, zato nam do petega v mesecu nakažite do tedaj pobrano članarino **po novi, višji ceni**, ki bo objavljena v naslednji številki Slovenskega čebelarja.

Zavedamo se, da bo tudi za vas več dela kot z dosedanjim zbiranjem članarine, vendar drugače, žal, ne gre.

ZČDS

LETNA ČLANARINA ZČDS ZA LETO 1990, PLAČANA OD 6. DECEMBRA 1989 DO 5. JANUARJA 1990,

ZNAŠA 1.300.000 DINARJEV.

S članarino je plačan tudi Slovenski čebelar za leto 1990, plačajte pa jo blagajniku vašega društva skupaj z društveno članarino.

LETNA NAROČNINA ZA NEČLANE (ZA TISTE, KI NISO VČLANJENI V ČEBELARSKA DRUŠTVA), PLAČANA DO 5. JANUARJA 1990,

ZNAŠA 1.500.000 DINARJEV.

DECEMBER – MESEC OBČNIH ZBOROV

Vodstva čebelarških organizacij prosimo, da v decembru organizirate občne zборе.

Pravočasno opravljeni občni zbori so pomembni zato, da lahko društva pristojnim občinskim organom s področja kmetijstva posredujejo letne delovne in finančne načrte. Drugi razlog je, da društva na občnih zbore čimprej sestavijo sezname članstva po abecednem redu, odjavijo člane, ki so izstopili, prijavijo novovčlane čebelarje in poberete članarino za leto 1990. S pravočasnim prejemom seznama članstva se

bomo izognili tiskanju odvečnih števil Slovenkega čebelarja, ki ga sicer pošiljamo tudi nepravočasno objavljenim članom.

Na občnih zbore evidentirajte kandidate za podelitev odličja Anton Janša I. stopnje in kandidate za podelitev nagrade iz sklada Petra Pavla Glavarja. Pravilnik o podeljevanju odlikovanj je objavljen v 7. številki SČ/78, pravilnik o podeljevanju nagrad iz sklada P.P. Glavarja pa v 10. številki SČ/84.

SEZNAM PREDAVATELJEV ČEBELARSTVA

V sezoni 1989/90 bodo predavali različne teme s področja čebelarstva naslednji predavatelji:

inž. MARJAN DEBELAK, Ulica Pohorskega bataljona 85, Ljubljana, tel.: (061) 343-505
JANKO BOŽIČ, Čretež 3, Krško, tel.: (068) 33-912

FRANC LOKAR, dipl. vet., Živinorejsko veterinarski zavod Gorenjske, I. Slavca 1, Kranj

VINKO PIPAN, dipl. vet., Hošiminhova 11/62, Ljubljana, tel.: (061) 346-255

mag. FRANC JAVORNIK, dipl. vet., Partizanska 9, Grosuplje, tel.: 771-282

dr. JOŽE RIHAR, Rožna dolina, Cesta XIX/2, Ljubljana, tel.: (061) 263-715

JOŽE ROTAR, Črtomirova 11, Ljubljana, tel.: (061) 325-130

prof. PAVLE ZALETEL, Tipinčeva 94, Ljubljana

DUŠAN MEDVED, Linhartova 64/28, Ljubljana, tel.: (061) 315-891

JOŽE BEŠVIR, dipl. vet., Kneza Koclja 5, Ormož

ANTON ROZMAN, Gotovlje 128, Žalec

IVEN ESENKO, Devova 11, Ljubljana, tel.: (061) 571-811, 645-052

inž. FRANC ŠIVIC, Ulica padlih borcev 31, Ljubljana, tel.: (061) 324-859, 343-814

inž. JOŽE BABNIK, Velika čolnarska 3, Ljubljana, tel.: (061) 321-241

JANEZ GREGORI, prof., Podkoren, Kranjska gora, tel.: (061) 575-032

prof. EDI SENEGAČNIK, Rožna dolina, cesta I/31, Ljubljana, tel.: 213-292

IVAN FEGEŠ, Zagrad 92, Celje, tel. (063) 26-703

LUDVIK KRESE, Aškerčev trg 10, Laško

FRANC KOLENC, Hohkravtova 8, Celje, tel.: (063) 34-083

ALOJZ BUKOVŠEK, Golo brdo, 19, Medvode, tel.: (061) 612-428

RUDI TRILLER, Temniška 20, Naklo, tel.: (064) 47-148

UROŠ VIDMAR, Zoisova 22, Bohinjska Bistrica, tel.: (064) 76-230

ANTON ŠERCER, Rožna 1, Kočevje, tel.: (061) 851-942

IVAN GRAJŠ, Dolga vas 25, Kočevje, tel.: (061) 851-338

ANTON SEDMAK, Podbrežna 12, Koper, tel.: (066) 36-660

LOJZE KASTELIC, Vrhpeč, Zijalo, Mirna peč

inž. LUDVIK KLUN, Žolgarjeva 12, Ljubljana, tel.: (061) 345-460

ANDREJ DVORŠAK, Posavskega 5, Ljubljana, tel.: (061) 215-173, 346-194

VLASTA JENČIČ, dipl. vet., Perkova 5, Domžale, tel.: (061) 332-642

JANKO PISLAK, Apače 303, Kidričevo, tel.: (062) 796-105

JANEZ MIHELIC, prof., Prelog 114, Domžale, tel.: (061) 210-992

ZVEZA IMA NA ZALOGI

Odličja Antona Janše (s škatlo)
Diplome – splošna priznanja
Obrazci predloga za odlikovanje z odličjem Antona Janše I. stopnje
Evidenčni list
Članske izkaznice
Nalepke za kozarce z medom
Priročnik za čebelarje začetnike – tretji popravljeni ponatis
Priročnik o zdravstvenem varstvu čebel
Varooza čebel – priročnik
Ekonomika čebelarjenja – knjiga v srbohrvaščini avtorja Branka Relića
VIDEOKASETA – Vzreja matic

Člani čebelarskih društev dobijo pri nakupu 20 odstotkov popusta!

REGRES ZA MATICE 150.000 din

Od 1. novembra 1989 je povečan regres za nakup matic za slovenske čebelarje. Čebelarje in čebelarske organizacije, ki še niso uveljavili regresa za kupljene matice v letu 1989, prosimo, da čim prej pošljejo nalepke in sezname na Kmetijski inštitut Slovenije Hacquetova 2, 61000 Ljubljana.

KIS

OB USTANAVLJANJU SEKCIJE ZA ČEBELARSTVO PRI DKITS

Ustanovni sestanek za čebelarstvo pri Zvezi kmetijskih inženirjev in tehnikov Slovenije je bil 28. oktobra 1989. Dogovorili smo se, da se bomo odločili o ustanovitvi sekcije, ko bomo vedeli, ali kmetijski inženirji in tehniki, organizirani v svojo sekcijo, lahko kakorkoli pripomorejo k sanaciji in uspešnejšemu razvoju slovenskega čebelarstva.

Da bi lahko z vso odgovornostjo odgovorili na zastavljeno vprašanje, smo morali stanje v celoti analizirati in poiskati med seboj povezane naloge in cilje, s katerimi bi lahko dosegli zastavljeni cilj.

Na sestanku smo opredelili 82 problemov in predvsem ugotovili, da gre za sistemsko enake probleme, s katerimi se danes srečuje slovensko kmetijstvo. To sicer ni kakšna presenetljiva ugotovitev, saj je čebelarstvo povsod po svetu eden od podsistemov kmetijstva. Pomembna pa je ugotovitev, da imamo agronomi in kmetijski tehniki ustrezno temeljno znanje, ki je potrebno za obvladovanje kmetijske stroke v celoti, in da so zato čebelarji – agronomi in

kmetijski tehniki gotovo ustrezno kvalificirani, da bodo pri iskanju rešitev iz obstoječe krize najmanj tako uspešni, kot so ostali – predvsem ljubitelji, ki želijo celovito rešiti probleme čebelarstva, ne pa samo posameznih čebelarstev.

Ugotovili smo, da moramo glede na obsežnost naloge vsaj letošnjo zimo pospešeno nadaljevati začeto delo, zato bo naslednji delovni sestanek že v soboto, 9. decembra 1989, ob 9. uri, v prostorih VTOZD za agronomijo, Ljubljana, Jamnikarjeva 101.

Na sestanku smo se tudi dogovorili, da z vso odločnostjo podpremo zamisel o ustanovitvi posebne (republiške) čebelarske pospeševalne službe.

Vse kmetijske inženirje in tehnike, ki bi želeli sodelovati pri iskanju ukrepov za sanacijo slovenskega čebelarstva in pri njihovi realizaciji, vabimo, da se nam priključijo in se udeležijo napovedanega sestanka.

Za sekcijo:
D. Kresal

IVAN TRAVNEKAR

Avgusta smo se poslovili od vestnega člana ČD – Črna na Koroškem Ivana Travnekarja.

Rodil se je leta 1928. Bil je gozdar. Ker je ljubil naravo, je ves svoj prosti čas namenil čebelarstvu in lovu.

Rad se je pogovarjal o čebelah, vedno posedal pred svojim čebelnjakom, opazoval čebele in tako pozabil na svoje težave.

V društvu je bil več let v ožjem odboru, saj je bil nekaj let tajnik društva. Za svoje vestno delo je prejel odličje Anton Janša III. stopnje.

S čebelarskim praporom smo se tiho poslovili od Ivana. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Čebelarsko društvo
Črna na Koroškem

LUDVIK PREDIKAKA

Globoko nas je pretresla vest o nenadni smrti član UO ČD Črna na Koroškem Ludvika Predikake. Odšel je na hitro, zapustil družino, svoje čebele in nas čebelarje.

Rodil se je leta 1925 v Žerjavu v številni delavski družini. Izučil se je za zidarja. To delo je opravljal z veseljem in vestno vse do zadnjega dne svojega življenja. Čebele so mu bile v veselje in razvedrilo.

Ob sinovem domu si je postavil lep nov čebelnjak. Skrb za njegove čebele bosta prevzela žena in sin.

Vedno je našel čas za delo v društvu. Čebelarji ČD Črna smo mu hvaležni za ves trud, ki ga je opravil v dobro naše organizacije. Kot nekajletni predsednik društva ima največ zaslug za postavitev čebelarskega doma kakor tudi za razvitje prapora in vestranskih napredkov naše organizacije. Njegovo delo bo ostalo z nami kot svetel spomin in spodbuda za uspešno čebelarjenje.

Za svoje delo v društvu je prejel odličje Anton Janša II. stopnje.

Našega tovariša bomo ohranili v spominu kot dobrega prijatelja in čebelarja.

Čebelarsko društvo
Črna na Koroškem

IVAN SKUK

Nepričakovano je bila prekinjena življenjska nit tesarskega mojstra in čebelarja Ivana Skuka.

Rodil se je leta 1908 v kmečki družini na Dolgi brdi nad Prevaljami. Izučil se je za tesarja. Talent in pridne

roke so ga hitro pripeljale do tesarskega mojstra.

Pri svojih vsakdanjih tesarskih opravilih je vedno našel čas tudi za čebele, ki jih je vzljubil že v mladosti. Med vojno je sicer izgubil vse družine, toda ljubezen do »muh« je bila tako velika, da si je priskrbel nove. Uspešno je čebelaril, dokler mu je zdravje to dopuščalo.

Za dolgoletno čebelarsko delo je bil odlikovan z odličjem Anton Janša III. stopnje.

Ostal bo spomin na skromnega, poštenega in marljivega človeka.

Čebelarsko društvo Prevalje

PETER SAMEC

Člani čebelarskega društva Prevalje smo se junija 1989 poslovili od našega dolgoletnega člana Petra Samca. Rodil se je leta 1910 v rudarski družini na Lešah. Kot velik ljubitelj narave je ves prosti čas

prebil s svojimi čebelami ali na lovu. Uspešno je čebelaril, dokler mu je zdravje to dopuščalo. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Čebelarsko društvo Prevalje

V SPOMIN FRANCU ŠTIMULAKU

Mineva dve leti, odkar smo se na celjskem pokopališču poslovili od našega prerano umrlega člana Franca Štimulaka. Rodil se je leta 1919 v Veliki Ravni pri Vitanju. Po končani osnovni šoli se je zaposlil pri Elektro

Celje, kjer se je ob delu izučil za električarja. Čebelariti je začel leta 1947 in se takoj včlanil v našo organizacijo.

Kljub težkemu in pogosto tudi preokurnemu terenskemu delu, je vedno našel čas za oskrbo svojih 20 čebeljih družin. Zelo ga je prizadel požar, ki mu je uničil čebelnjak in vse čebelje družine. Vendar ni obupal. Postavil je novega in vse do svoje prežgodnje smrti skrbel za osem čebeljih družin.

Veliko strokovnega in fizičnega truda je vložil v gradnjo društvenega čebelnjaka v Zagradu.

Celjskim čebelarjem bo ostal v lepem in trajnem spominu.

Čebelarska družina
»Henrik Peternek« Celje

MARTIN REBOV

Junija letos se je tiho in skromno, kot je tudi živel, od nas za vedno poslovil naš najstarejši član Tinček Rebov. Lani oktobra je izpolnil 91. leto življenja, letos marca pa je praznoval 70 let čebelarjenja in članstva v naši organizaciji. Vsa leta, dokler mu je zdravje dopuščalo, je bil zelo aktiven član, saj je dolga leta opravljal tajniška in blagajniška dela pri naši organizaciji.

Svoje znanje, pridobljeno z dolgoletnimi izkušnjami in iz strokovne literature, je nesebično prenašal na čebelarski naraščaj. Za svoje delo je bil odlikovan z odličjem Anton Janša III. in II. stopnje.

Čebele so mu bile življenjski smoter. Gostil jih je z vso ljubeznijo. Tudi v visoki starosti jih ni prepustil usodi, saj jih je negoval vse do konca svoje življenjske poti. Čebe-

larji smo mu izkazali zadnjo čast s čebelarskim praporom in poslovnim govorom.*

Čebelarska družina
»Henrik Peternek« Celje

*(Obširnejši življenjepis Martina Rebova je bil objavljen ob njegovi devetdesetletnici v Slovenskem čebelarju, št. 1, 1988.)

ANTON HLEBŠ

Letošnjo pomlad so čebelarji iz Zgornje Hrušice pri Ljubljani izgubili svojega najstarejšega tovariša – devetdesetletnega Antona Hlebša, ki so ga pokopali na pokopališču v Štepanji vasi. Iz prve svetovne vojne se je vrnil kot invalid z močno poškodovano nogo, ki ga je pestila vse življenje. To pa ga ni oviralo, da ne bi nekaj let opravljal svojega poklica. Bil je ugleden čevljarški mojster. Ko pa se je bolezen poslabšala in je le še s težavo hodil, se je ves posvetil svojim čebelam. Ni mogel imeti več kot 15 do 20 panjev, a ti so bili vzrorno oskrbovani, da so jih vsi čebelarji občudovali. No, to pa ni bilo nič čudnega, saj je Tone predsedal ob svojih panjih ves svoj prosti čas. Čebelarji smo hudomušno pripominjali, da pozna vsako svojo čebelico posebej.

Pri njem so se zbirali čebelarji iz bližnje okolice, včasih pa smo imeli pri njem tudi kako predavanje. Marsikaj čebelarski začetnik ali pa mlajši čebelar je dobil pri njem v dar kak roj ali pa matico, poleg tega pa še obilico koristnih nasvetov. Možno je bil pravi mojster v čebelarjenju. Znal je prisluhniti življenju čebel in njihovem skrivnostnemu snovanju kot le malo kdo.

Čebelarja Antona Hlebša ne bomo pozabili. Spominjali se ga bomo kot dobrega človeka in vzornega čebelarja. Pri svojih čebelicah je vselej našel tisti mir in zadovoljstvo, ki ga je potem po svoje osrečevalo.

Čebelarska družina
Ljubljana

MALI OGLASI

IZDELUJEM plastične pokrove za kozarce 1 kg bele barve, prozorne, zelene, rumene. Anton Bizjak, Zagon 6 a, Postojna, tel.: (067) 23-586.

PRODAM točilo na 4 sate. Ivan Šuštar, Kidičeva 22, Ilirska Bistrica, tel.: (067) 81-234.

KUPIM 10 praznih AŽ panjev 10-satnih in 4-satno točilo, ročno ali električno. Šantel, Lancovo 8, Radovljica, tel.: (064) 74-790.

PRODAM montažni čebelnjak za 18 AŽ 10-satarjev in 6 AŽ 5-satarjev in en liter fluvalinata. Janez Arko, Breg 66, Ribnica, tel.: (061) 861-066.

ŠTUDENTE raznih fakultet, ki že čebelarite ali vas čebelarstvo zanima in ne veste, kako priti do znanja in čebel, vabimo k sodelovanju. Znanje si bomo nabirali v obliki predavanj in debat, izkušnje pa pri starejših čebelarjih. Vsakega aktivnega koržkarja bo glede na znanje in zavzetost po določenem času čakala nagrada v obliki panja in družine ter nadaljnja vsestranska pomoč. Dobivamo se vsako 1. in 3. sredo v mesecu ob 19. uri v prostorih Zveze čebelarских društev Slovenije na Cankarjevi 3/II v Ljubljani. Vabljeni tudi dijaki 3. in 4. letnikov srednjih šol.

Študentski čebelarški krožek

PRODAM novejšje AŽ 10-satarje in električni topilnik za vosek. Mislej Rudolf, Macunova 15, Maribor.

KUPIM TAM 4500 ali 5500, prirejen za prevoz čebel, tel.: (061) 376-015.

UGODNO prodam 10 novih AŽ panjev. Telefon (062) 34-149.

Čebelarška društva in posameznike prosimo, da nam najkasneje do 10. decembra 1989 pisno ali telefonsko sporočite, da v naslednjem letu (1990) NE ŽELITE VEČ PREJEMATI SLOVENSKEGA ČEBELARJA.

Hvala!

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarско društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarских društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Andrej Dvoršak, Ivan Esenko, mag. Franc Javornik, Andrej Jernej, inž. Ervin Kuhar, Aleš Mižigoj in inž. Janez Poklukar.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Andrej Dvoršak, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklukar, Boris Slavec in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: prof. Nuša Radinja

Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsko nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih glasov: cela stran – 720.000 din, pol strani – 420.000 din, četrt strani – 210.000 din. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih glasov je 2.600 din za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki presegajo 40 besed.

Številka dinarskega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636.

Po mnenju št. 421-1/74 pristojnega republiškega organa je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiska Tiskarna KURIR, Ljubljana, Parmova 39.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

ZČDS je pripravila film o VZREJI MATIC IN RAZMNOŽEVANJU ČEBELJIH DRUŽIN. Kaseto je možno naročiti pri ZČDS, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana. Pri naročilu je potrebno navesti, ali naj bo besedilo v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

Film je dolg približno 22 minut, cena pa je trenutno 1.200.000 din. Kasete lahko naročite za videorekorderje vseh sistemov, vendar je cena za sistem beta, video 2000 in video 8 nekoliko višja.

Strokovna služba ZČDS

Denarne prispevke za dograditev in delo jugoslovanskega čebelarskega centra in muzeja v Kumrovcu pošljite na žiro račun Čebelarske zveze Hrvaške, Zagreb, 8. maja 26/III. Številka žiro računa je 30102-678-6553.

NAROČITE NALEPKE ZA KOZARCE Z MEDOM

Za čebelarje, ki sami polnijo svoj med, imamo spet na zalogi nalepke za kozarce z medom. Nalepka je natisnjena na rumeni podlagi z rdečim robom in dvobarvnim napisom.

Nalepke lahko naročite po telefonu (061) 210-992 ali pisno. Lepilo (karbokol, uhu, magnetin itd.) lahko kupite v vsaki knjigarni ali samopostrežbi.

Za dobro prodajo medu je najvažnejša njegova kakovost, na drugem mestu pa je lična in okusna embalaža.

ZČDS

**IZDELOVANJE PRAPOROV, TRAKOV, ZASTAV Z USTREZNO
KOVINSKO OPREMO IZDELUJE IN OBNAVLJA**

**VIDMAR ANDREJ IN ANA, C. VSTAJE 49, TACEN, 61211 ŠMARTNO,
LJUBLJANA, TELEFON 061/59-424**

Žiro račun: 50100-620-107 05 1032 119-27987

»KOVINSKO PASARSTVO IN IZDELOVANJE VEZENIN«

1979 – 10 let – 1989

ČEBELARJI!

**PORAVNAJTE ČLANARINO ZA LETO 1990 PRI BLAGAJNIKU
VAŠEGA DRUŠTVA (ZA ZČDS V DECEMBRU 1.300.000 din)
ŠE PRED 1. JANUARJEM 1990!**